Κεφάλαιο 1

1 Εισαγωγή στην κοινωνιολογία

1.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Να θεμελιώσουμε μια νέα κοινωνία...

«Εσείς οι λίγοι άνθρωποι από τη γη έχετε επιλεγεί με ειδικά κριτήρια για μια πολύ σοβαρή αποστολή. Θα μεταφερθείτε σε έναν άλλο πλανήτη με τις ίδιες συνθήκες για τον ανθρώπινο οργανισμό και εκεί θα δημιουργήσετε τη δική σας κοινωνία». (Ν.Τάτσης, 1986:107).

Σχεδιασμός

Χωρισμός της τάξης σε ομάδες των 6-7 μαθητών. Δεν υπάρχουν περιορισμοί· κάθε ομάδα και άτομο διατυπώνει ελεύθερα τις απόψεις του.

Αξιοποίηση των κειμένων των ομάδων, εντοπισμός των δυσκολιών, κατανόηση της δυσκολίας εύρεσης λύσης που να ικανοποιεί όλους.

Συλλογικότητα-ατομικότητα, έννοιες που θα απασχολήσουν σε επίπεδο σχεδιασμού της κοινωνίας, καθώς επίσης ποιο το ιδανικό και ποιο το εφικτό της κοινωνίας που θα σχεδιαστεί.

Εκτέλεση

Συζήτηση ανά ομάδες. Καταγραφή των απόψεων κάθε ομάδας. Παρουσίαση και συζήτηση-κριτική όλων των απόψεων των ομάδων στην τάξη.

Αξιολόγηση - συμπεράσματα

Συσχέτιση των δυσκολιών της εργασίας με τις δυσκολίες της πραγματικότητας των κοινωνιών σήμερα. Βασικές έννοιες της εργασίας αυτής είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν και για τα υπόλοιπα κεφάλαια (π.χ. εργασία, εκπαίδευση, οικογένεια κ.ά.).

1.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Στην κοινωνιολογική έρευνα τα στοιχεία που συγκεντρώνονται απευθείας από τον ερευνούμενο είτε με ερωτηματολόγιο είτε με συνέντευξη αποτελούν πρωτογενή στοιχεία. Οι κοινωνιολόγοι όμως χρησιμοποιούν και τεχνικές που αξιοποιούν δευτερογενείς πηγές. Μια από αυτές τις τεχνικές είναι και η ανάλυση περιεχομένου, η οποία ιστορικά χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση του γραπτού και προφορικού λόγου στα μέσα μαζικής επικοινωνίας (Ν. Κυριαζή, 1999: σ. 283-301).

Η τεχνική της Α.Π. έχει αναπτυχθεί και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για οποιοδήποτε είδος περιεχομένου από την ιστορία ή την επικαιρότητα, όπως π.χ. τα απομνημονεύματα, τα παραμύθια, οι παροιμίες, τα λογοτεχνικά κείμενα, τα ποιήματα, τα βιβλία, τα ανέκδοτα, οι διαφημίσεις στα Μ.Μ.Ε., οι τηλεοπτικές σειρές, τα ημερολόγια, τα όνειρα, οι προεκλογικές ομιλίες υποψήφιων βουλευτών, τα πρακτικά συλλογικών οργάνων, ***ακόμη και οι απαντήσεις σε ανοικτές ερωτήσεις*** που απευθύνουν οι ερευνητές σε ερευνούμενους.

Βασικός στόχος στην Α.Π. είναι ***η διαμόρφωση νοηματικών κατηγοριών*** γύρω από τα κείμενα μελέτης. Οι κατηγορίες αυτές μπορούν να διαμορφωθούν γύρω από διάφορες ***μονάδες ανάλυσης*** όπως λέξεις κλειδιά, προτάσεις, παραγράφους ή ακόμη και ολόκληρο το κείμενο. Στην τελευταία περίπτωση, για παράδειγμα, μας ενδιαφέρει να διαμορφώσουμε τις κατηγορίες γύρω από το ***κεντρικό μήνυμα*** του κειμένου, π.χ. το κοινωνικό δίδαγμα ενός παραμυθιού, την πλοκή ενός μυθιστορήματος, το μήνυμα μιας εμπορικής διαφήμισης κτλ.

Οδηγός μας στη διαμόρφωση των κατηγοριών είναι η θεωρία και οι ***υποθέσεις εργασίας*** που επιδιώκουμε να εξετάσουμε στην έρευνά μας. Ας πούμε ότι ξεκινάμε με την παρακάτω υπόθεση εργασίας: τα επιθετικά ανέκδοτα είναι πιο αρεστά στα αγόρια απ' ό,τι στα κορίτσια λόγω της διαφορετικής τους ανατροφής (βλ. κεφ. 3, κοινωνικοποίηση). Συνεπώς, τα ανέκδοτα θα πρέπει να εξεταστούν για την παρουσία ή απουσία επιθετικής συμπεριφοράς και στη συνέχεια να ταξινομηθούν σε ανέκδοτα με επιθετικό ή χωρίς επιθετικό περιεχόμενο. Και για να γίνει η σχετική ταξινόμηση θα πρέπει οι ταξινομητές (ή οι κριτές) να έχουν μπροστά τους σαφείς ορισμούς της επιθετικής συμπεριφοράς (π.χ. βρισιές, πράξεις βίας κτλ.). Όσο πιο σαφείς είναι οι προδιαγραφές τόσο ευκολότερη και αξιόπιστη θα είναι η ταξινόμηση των ίδιων ανέκδοτων από ανεξάρτητους κριτές.

Η ανάλυση περιεχομένου κατατάσσεται στις ***ποιοτικές*** τεχνικές των κοινωνικών επιστημών. Όμως στην κοινωνιολογία ενδιαφέρουν εξίσου τα ποσοτικά αποτελέσματα της ανάλυσης. Για παράδειγμα, αν θέλουμε να μελετήσουμε τα μηνύματα των διαφημίσεων αυτοκινήτων στο ραδιόφωνο, την τηλεόραση και τις εφημερίδες, δε θα περιοριστούμε σε μια μόνο διαφήμιση από κάθε Μ.Μ.Ε., αλλά θα πάρουμε ένα δείγμα διαφημίσεων (τουλάχιστον 30) από κάθε Μ.Μ.Ε. Έτσι, όταν θα έχουμε ολοκληρώσει την ανάλυση, θα μπορέσουμε να συμπεράνουμε για παράδειγμα ότι το 80% των διαφημίσεων στην τηλεόραση, το 50% στις εφημερίδες και το 30% στο ραδιόφωνο συνέδεσαν την απόκτηση αυτοκινήτου με τη σεξουαλική κατάκτηση. Με αυτόν τον ποσοτικό τρόπο μπορούμε να αποδεχτούμε ή να απορρίψουμε τις υποθέσεις εργασίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

1. Σε καρτέλες που θα σας προμηθεύσει ο/η καθηγητής/τρια θα γράψετε μια παράγραφο-απάντηση στο εξής ανοικτό ερώτημα: «τι είναι αυτό που, κατά τη γνώμη σας, ευθύνεται για τη βία στα ελληνικά γήπεδα;». Δηλαδή, εδώ ζητείται η προσωπική σας άποψη για τη βία στα γήπεδα. Στην καρτέλα δε θα γράψετε το όνομά σας αλλά το φύλο σας (αγόρι, κορίτσι). Αν δεν υπάρχουν και τα δύο φύλα στο τμήμα σας μπορείτε να συγκεντρώσετε στοιχεία και από μαθητές άλλων τμημάτων του σχολείου σας.
2. Θα αριθμήσετε τις καρτέλες με τις απαντήσεις και σε συνεργασία με τον/την καθηγητή/τριά σας θα διαμορφώσετε τις κατηγορίες ταξινόμησης. Οδηγός για τη διαμόρφωση των κατηγοριών μπορεί να είναι οι θεωρητικές σχολές στην ενότητα 1.2.3 του βιβλίου σας. Μην ξεχνάτε ότι οι προδιαγραφές και οι ορισμοί θα πρέπει να είναι σαφείς.
3. Η ταξινόμηση των απαντήσεων μπορεί να γίνει συλλογικά από όλους τους μαθητές του τμήματος ή μεμονωμένα από τρεις ανεξάρτητους μαθητές/κριτές που κατέχουν το αντικείμενο. Είναι αυτονόητο ότι όσο σαφείς κάνετε τους ορισμούς των κατηγοριών τόσο μεγαλύτερη συμφωνία θα πετύχετε μεταξύ των ανεξάρτητων κριτών ως προς την κατάταξη των προσωπικών σας απόψεων.
4. Στη συνέχεια, θα υπολογίσετε τα ποσοστά των προσωπικών απόψεων για τη βία στα γήπεδα που κατατάσσονται στις διάφορες κατηγορίες για το σύνολο του δείγματος, θα εξετάσετε αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ αγοριών ή κοριτσιών στην εξήγηση του φαινομένου και, τέλος, θα διατυπώσετε τα σχετικά συμπεράσματα.

1.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1.3.1 Να διαβάσετε το κείμενο και να αναζητήσετε άλλα φαινόμενα τα οποία έχουν κοινωνικές αιτίες. Να αναλύσετε ποιες είναι αυτές.

«Ο Εμίλ Ντυρκέμ,... που θεωρείται από πολλούς ο θεμελιωτής της σύγχρονης κοινωνιολογίας, υποστήριζε... ότι η εξήγηση των κοινωνικών γεγονότων (όπως τα ποσοστά αυτοκτονίας σε μια συγκεκριμένη κοινωνία) πρέπει να αναφέρεται σε κοινωνικές αιτίες. Ο Ντυρκέμ δεν αρνείται ότι τα άτομα αυτοκτονούν για συγκεκριμένους και πολύ προσωπικούς λόγους, αλλά κρίνει ότι αυτοί οι λόγοι δεν προσφέρουν μία επαρκή εξήγηση. Σύμφωνα με τα αρχεία αυτοκτονιών που μελέτησε ο Ντυρκέμ, οι προσωπικοί λόγοι που αναφέρονταν ήταν όμοιοι στις ρωμαιοκαθολικές και τις διαμαρτυρόμενες χώρες. Ωστόσο,

στις διαμαρτυρόμενες χώρες ο αριθμός ατόμων που είχαν αυτοκτονήσει για αυτούς τους λόγους ήταν αναλογικά μεγαλύτερος. Ο Ντυρκέμ θεώρησε συνεπώς ότι η διαφορά στα ποσοστά αυτοκτονιών δεν εξηγείται πλήρως από τους προσωπικούς λόγους...αλλά ότι η αιτία της παρατηρούμενης διαφοράς μεταξύ των ποσοστών αυτοκτονιών είναι ορισμένα κοινωνικά γεγονότα. Ισχυρίζεται ότι το μικρότερο ποσοστό αυτοκτονιών στους ρωμαιοκαθολικούς μπορεί ίσως να εξηγηθεί από τον μεγαλύτερο βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσής τους» (M. H. Salmon κ.ά., 2001:585).

Άλλα κοινωνικά φαινόμενα	Κοινωνικές αιτίες

1.3.2 Να συμπληρώσετε τον πίνακα:

Ποιοι οι κυριότεροι εκπρόσωποι κάθε σχολής;

ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΣΜΟΥ	ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ	ΣΧΟΛΗ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ

1.3.3 Να συμπληρώσετε τα κενά στο παρακάτω κείμενο:

Η χρησιμότητα της ..... έγκειται στον κριτικό ..... που διατυπώνει. Ακόμη, η κοινωνιολογία μελετά την αναπαραγωγή της κοινωνίας και το ..... της.

Η χρησιμότητα των ..... πορισμάτων της κοινωνιολογίας είναι δυνατό να επιφέρει ..... αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων.

Η επίδραση της κοινωνιολογίας σ΄ όλες τις ..... επιστήμες είναι ιδιαίτερα σημαντική.

1.3.4. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με αυτά της στήλης Β.

1. Κοντ	**Α.** ταξική πάλη
2. Μαρξ	**Β.** ορθολογισμός
3. Ντυρκέμ	**Γ.** κοινωνιολογία
4. Βέμπερ	**Δ.** οργανική αλληλεγγύη

1.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Αφού διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

«Ο Μέρτον διακρίνει μεταξύ των έκδηλων και λανθανουσών λειτουργιών. Οι έκδηλες λειτουργίες είναι εκείνες που τις γνωρίζουν και τις επιδιώκουν οι συμμετέχοντες σε μια συγκεκριμένη κοινωνική δραστηριότητα. Ενώ οι λανθάνουσες λειτουργίες είναι τα μη προβλεπόμενα από τους συμμετέχοντες αποτελέσματα της δραστηριότητας αυτής. Για να εξηγήσει τη διαφορά αυτή, ο Μέρτον χρησιμοποιεί το παράδειγμα του χορού της βροχής των Ινδιάνων Χόπι στο Νέο Μεξικό. Οι Χόπι πιστεύουν ότι το τελετουργικό αυτό θα προκαλέσει τη βροχή που χρειάζονται για τα σπαρτά τους (έκδηλη λειτουργία). Αυτός είναι ο λόγος που οργανώνουν την τελετή και μετέχουν σε αυτήν. Ο χορός όμως της βροχής, παρατηρεί ο Μέρτον, χρησιμοποιώντας τη θεωρία του Ντυρκέμ για τη θρησκεία, έχει επίσης ως αποτέλεσμα να ενισχύει τη συνοχή της κοινωνίας (λανθάνουσα λειτουργία). Ένα σημαντικό μέρος της κοινωνιολογικής εξήγησης συνίσταται, σύμφωνα με τον Μέρτον, στην αποκάλυψη των λανθανουσών λειτουργιών των δραστηριοτήτων των θεσμών» (A. Giddens, 2002:716).

- Σε ποια θεωρητική σχολή ανήκει ο Μέρτον;

  .....

- Ποια η συνεισφορά του στην εξήγηση του φαινομένου του χορού της βροχής;

  .....

  .....

- Μπορείτε να αναδείξετε με αφορμή ένα δικό σας παράδειγμα, την έκδηλη και τη λανθάνουσα λειτουργία μιας δραστηριότητας;

  .....

  .....

  .....

  .....

Κεφάλαιο 2

2 Μορφές κοινωνικής οργάνωσης- Ελληνική κοινωνία

2.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Θέμα: Η εξέλιξη της κοινωνικής οργάνωσης

*Να δείτε το έργο «**Μοντέρνοι καιροί**» - Τσάρλυ Τσάπλιν*

Με αφορμή το κλασικό αυτό κινηματογραφικό έργο μπορεί να γίνει ανάλυση των στοιχείων που αναφέρονται στην εξέλιξη της κοινωνικής οργάνωσης και τις επιδράσεις που αυτή επέφερε σε όλους τους τομείς της ζωής.

(Εναλλακτικά η ταινία αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στο κεφάλαιο 6 του βιβλίου: Εργασία, Ανεργία και Κοινωνικές ανισότητες).

Ανάλυση κινηματογραφικού έργου

Για να αναλύσουμε ένα κινηματογραφικό έργο θα πρέπει να ανατρέξουμε στα εργαλεία των κοινωνικών επιστημών. Οι ερωτήσεις που ακολουθούν δίνουν υποδείξεις για τη μελέτη.

Το έργο

- Όνομα και εθνικότητα σκηνοθέτη.....

  .....

- Σε ποια περίοδο αναφέρεται το έργο, σε ποια χώρα ή περιοχή;

  .....

- Το περιεχόμενο του έργου αναφέρεται σε: περίοδο κρίσης, οικονομικών αλλαγών, κοινωνικών ανατροπών, πολιτικών αλλαγών ή άλλο;

  .....

  .....

  .....

- Πρόκειται για έργο που αναφέρεται σε αληθινή ιστορία;

.....

.....

- Ποια θέματα προσεγγίζει; Οικονομικά, κοινωνικά, ψυχολογικά, άλλα;

.....

.....

- Σε ποιο είδος κατατάσσεται; Ντοκιμαντέρ, επιστημονικό, δράμα, κωμωδία, άλλο;

.....

.....

- Να παρουσιάσετε την ιστορία της ταινίας και την εξέλιξή της σε 10 γραμμές.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Ποια είναι τα κεντρικά πρόσωπα του έργου;

.....

.....

.....

- Για κάθε πρόσωπο να φτιάξετε έναν πίνακα που να περιλαμβάνει: την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την κοινωνική κατηγορία στην οποία ανήκει κ.ά.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Να συνδέσετε τα θέματα του έργου με αυτά της ενότητας.

.....

.....

.....

.....

.....

- Ποιες έννοιες του κεφαλαίου σχετίζονται με το έργο και ποιος είναι ο ορισμός τους;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Να διαβάσετε τα σχετικά με την ανάλυση περιεχομένου στην ενότητα 1.2. του προηγούμενου κεφαλαίου. Στη συνέχεια να εφαρμόσετε τη σχετική τεχνική έρευνας σε **ανέκδοτα** που κυκλοφορούν τον τελευταίο καιρό στην τοπική σας κοινωνία. Μην κατασκευάσετε δικά σας ανέκδοτα. Προσπαθήστε να συγκεντρώσετε 30 έως 50 ανέκδοτα από τον κοινωνικό σας περίγυρο. Επίσης, μη λογοκρίνετε τα ανέκδοτα ως προς το περιεχόμενό τους.

Αφού τα συγκεντρώσετε, τα καταχωρήσετε σε καρτέλες και τα αριθμήσετε ενιαία, προβείτε στην ταξινόμησή τους ακολουθώντας τα βήματα που περιγράψαμε προηγουμένως (Ενότητα 1.2). **Στόχος σας θα είναι να διαπιστώσετε ποιες κοινωνικές αξίες εκφράζονται μέσα από τα ανέκδοτα.** Η εργασία αυτή θα γίνει αφού έχετε διαβάσει τη σχετική ενότητα 2.3.3 στο εγχειρίδιό σας.

2.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2.3.1 Να σημειώσετε αν οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες.

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
Οι δουλοκτητικές κοινωνίες ήταν αγροτικές κοινωνίες.		
Το βασικό χαρακτηριστικό της δυτικής φεουδαρχικής κοινωνίας είναι η παρουσία συγκεντρωτικού κράτους και διοίκησης.		
Κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης, η μισθωτή εργασία απελευθερώνει την παραγωγική δύναμη και οδηγεί σε συνεχή αύξηση αγαθών και υπηρεσιών.		
Οι αναπτυσσόμενες κοινωνίες χαρακτηρίζονται από εκβιομηχανισμένη οικονομία, από την οργάνωση και λειτουργία κεντρικού κράτους.		

2.3.2 Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με αυτά της στήλης Β που αναφέρονται στην ελληνική κοινωνία:

A	B
Α. αγροτικός τομέας	1. αστικοποίηση
Β. βιομηχανικός τομέας	2. τουρισμός
Γ. τομέας υπηρεσιών	3. ισχνή παρουσία συνεταιρισμών παραγωγής

2.3.3 Με αφορμή το παρακάτω απόσπασμα, να σχολιάσετε, είτε από προσωπική σας εμπειρία είτε από εμπειρίες γονέων ή αφηγήσεις μεγαλυτέρων, τα θετικά και τα αρνητικά χαρακτηριστικά της ζωής στην πόλη και της ζωής στο χωριό.

«Η επιστημονική ενασχόληση με τις αγροτικές κοινωνίες και τα φαινόμενα της κοινωνίας του χωριού πραγματοποιήθηκε με φόντο την εξέλιξη της σύγχρονης αστικής κοινωνίας της πόλης και της διαδικασίας της βιομηχανοποίησης, η οποία μετέβαλε θεμελιωδώς την ευρωπαϊκή οικονομία στη διάρκεια του 19ου και 20ού αιώνα. Επί του προκειμένου μπορούν να διακριθούν δύο αντιτιθέμενες μεταξύ τους στάσεις: από τη μια μεριά η συντηρητική θεώρηση της αγροτιάς κι από την άλλη μια κριτική κατεύθυνση η οποία υποδεικνύει τις σκοτεινές πλευρές της ζωής του χωριού.

Υπό την επιρροή φιλοσόφων, ιστορικών και κοινωνιολόγων δημιουργήθηκε μια κατεύθυνση η οποία βλέπει τη σύγχρονη αστική ζωή ως έκφραση της μαζοποίησης, της ανωνυμίας, της αλλοτρίωσης και της εμπορευματοποίησης και υπογραμμίζει τη ρέμβη του παλαιού χωριού, την αμοιβαία φροντίδα και την εγγύτητα του αγρότη προς τη φύση. Το παραδοσιακό χωριό γίνεται μια έννοια που εμπεριέχει την "κοινότητα*", από την οποία οριοθετείται αρνητικά η σύγχρονη ζωή της μεγαλούπολης ως "κοινωνίας".

Στη γαλλική, αγγλική και ιταλική λογοτεχνία του 19ου και 20ού αιώνα συναντούμε επίσης πολυάριθμες μαρτυρίες, στις οποίες η ζωή της υπαίθρου εξωραΐζεται και αντιπαρατίθεται νοσταλγικά στην ανήσυχη ζωή των βιομηχανικών κέντρων. Οχλημένοι από τις απαιτήσεις και τους καταναγκασμούς της ζωής της πόλης κάποιοι είδαν ως σωτηρία την επιστροφή στην ύπαιθρο. Εν μέσω της κοινωνίας των μεγαλουπόλεων που βιωνόταν ως απάνθρωπη, οι άνθρωποι ποθούσαν έναν πιο απλό και λιγότερο "κεκανονισμένο" τρόπο ζωής που ήλπιζαν να βρουν στη ζωή της υπαίθρου. Αυτή η νοσταλγία βρήκε την έκφρασή της στα έργα πολυάριθμων συγγραφέων, λαογράφων και κοινωνιολόγων, στα οποία εκπροσωπείται η άποψη ότι ο αρχαίος αγροτικός πολιτισμός του χωριού υπήρξε πιο ανθρώπινος και εξυπηρέτησε περισσότερο την ευημερία του ατόμου απ' ό,τι η σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία, η οποία εκτόπισε τις παραδοσιακές μορφές της ζωής του χωριού» (W. Rosener, 1999).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Α/Α	Ζωή στο χωριό		Ζωή στην πόλη	
	Θετικά	**Αρνητκά**	Θετικά	**Αρνητικά**
1				
2				
3				
4				

2.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

2.4.1 Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο και να απαντήσετε στο ερώτημα σε τι ομοιάζουν και σε τι διαφέρουν οι προσεγγίσεις των δυο θεωρητικών;

«...Ο Dobb θεωρεί ότι βασικά πρόκειται για βιοτεχνικά στοιχεία των κατώτερων συντεχνιών των πόλεων, που μέσα από μια διαδικασία επέκτασης της παραγωγής τους με χρησιμοποίηση μισθωμένης εργασίας ξεπερνούν τους συντεχνιακούς φραγμούς απλώνοντας τη βιοτεχνία της υπαίθρου.

Η άλωση αυτή έχει την έννοια ότι οι εύποροι αυτοί βιοτέχνες περνώντας πολύ γρήγορα από τη φάση της απλής χρηματοδότησης με το σύστημα της μανιφακτούρας, που τοποθετεί διάσπαρτες βιοτεχνίες της υπαίθρου κάτω από ενιαία επιχειρηματική κατεύθυνση, προχωρούν σε βαθμιαία συγκέντρωση μικρών βιοτεχνών σε κοινά εργαστήρια, όπου χάνουν κάθε ανεξαρτησία και μεταβάλλονται σε μισθωτούς από τη στιγμή που όχι μόνο η πρώτη ύλη αλλά και τα μέσα παραγωγής χορηγούνται από το μεγαλοπαραγωγό κεφαλαιοδότη... Σε αυτή τη διαδικασία υποστηρίζει ο Dobb γεννιέται πρωταρχικά το γνήσιο βιομηχανικό κεφάλαιο.

Ο Takashi αντίθετα υποστηρίζει ότι οι δυνάμεις της γνήσιας καπιταλιστικής ανέλιξης βιομηχανικού χαρακτήρα ξεκινάνε από την ίδια την ύπαιθρο και συγκεκριμένα από τους μεγαλοχωρικούς, που τον 15ο και τον 16ο αιώνα εξελίσσονται σε μεγάλη οικονομική

δύναμη και επεκτείνουν την αρχικά περιορισμένη οικιακή βιοτεχνία σε μαζική παραγωγή για την αγορά, χρησιμοποιώντας μια συνεχώς διευρυνόμενη μισθωτή δύναμη που συγκροτείται από ακτήμονες και προλεταριοποιημένους αγρότες. Αυτοί οργανώνουν στην Αγγλία την περίφημη υφαντουργία της υπαίθρου και αυτοί κατά κύριο λόγο βάζουν κάτω από τον έλεγχό τους τους διάσπαρτους υφαντουργούς της υπαίθρου κατά τέτοιο τρόπο, ώστε από εκεί και από ανάλογες παραγωγικές δραστηριότητες (σαπωνοποιία, οινοποιία, βιομηχανία κεριού κ.ά) ξεκινάει η γνήσια καπιταλιστική ανέλιξη...» (Β. Φίλιας, 1978 :118).

Ομοιότητες
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
Διαφορές
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.4.2 Από την πυραμίδα του πληθυσμού για το 2001 να υπολογίσετε τους απόλυτους αριθμούς κάθε ηλικιακής ομάδας. Τι παρατηρείτε;

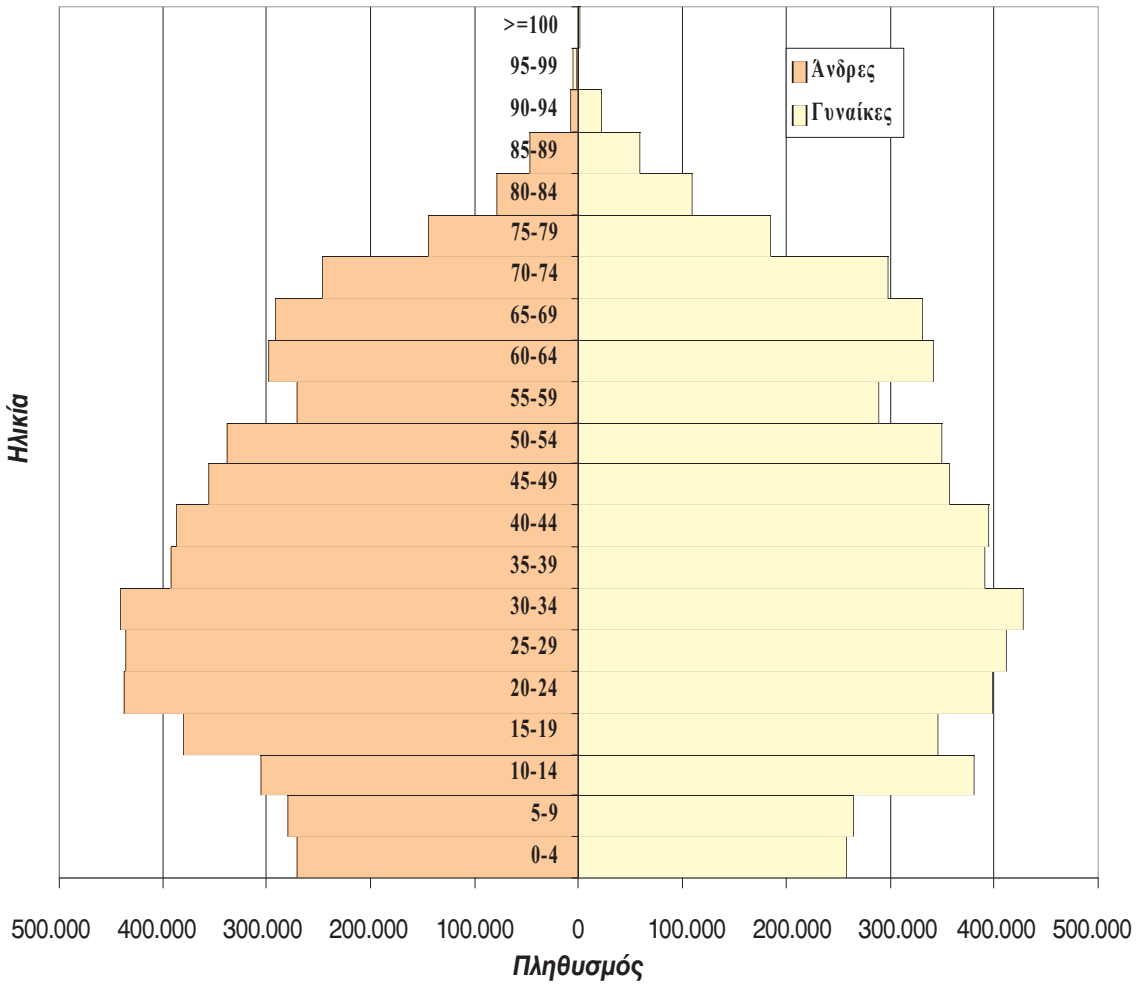

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 3

3 Κοινωνικοποίηση και κοινωνικός έλεγχος

3.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Θέμα: Δεξιότητες, λήψη αποφάσεων

Σκοπός

Όλοι οι άνθρωποι, όταν θέλουν κάτι, μπορούν να το αποκτήσουν πιο εύκολα αν χρησιμοποιήσουν τον κατάλληλο τρόπο. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι συμπεριφοράς, όπως η παθητική συμπεριφορά, όταν δεν μπορούμε να ζητήσουμε αυτό που θέλουμε και ελπίζουμε ότι ο άλλος θα μαντέψει τι χρειαζόμαστε. Η επιθετική συμπεριφορά, όταν απειλούμε, φωνάζουμε, εξαναγκάζουμε τους άλλους, για να πετύχουμε το σκοπό μας.

Αποφασιστική συμπεριφορά, όταν έχουμε αυτοπεποίθηση και ζητάμε αυτό που θέλουμε καθαρά και με ήρεμο τρόπο.

Στόχος

Να διακρίνουν οι μαθητές την παθητική, την αποφασιστική και την επιθετική συμπεριφορά.

Εκτέλεση

Χρησιμοποιούμε το παρακάτω φύλλο εργασίας, το οποίο πρέπει να συμπληρώσουν όλοι οι μαθητές. Στη συνέχεια καθόμαστε όλοι σε κύκλο, διαβάζουμε τις απαντήσεις και εξηγούμε τους λόγους επιλογής αυτών των απαντήσεων.

Φύλλο Εργασίας

Γράψε στο τέλος κάθε πρότασης:

- το γράμμα Π (παθητική συμπεριφορά),
- το γράμμα Α (αποφασιστική συμπεριφορά),
- και το γράμμα Ε (επιθετική συμπεριφορά).

1. Λυπάμαι, δεν μπορώ. ..... ☐
2. Αποκλείεται, δε με ενδιαφέρει. ..... ☐
3. Είπα όχι, δε θέλω, παράτα με. ..... ☐
4. Αν μου το ξαναζητήσεις θα σου σπάσω τη μούρη. Συνεννοηθήκαμε; ..... ☐
5. Ό,τι πεις εσύ. ..... ☐
6. Το ήθελα κι εγώ, αλλά ντρεπόμουν να το ζητήσω. ..... ☐
7. Βεβαίως και θέλω. ..... ☐
8. Ευχαριστώ, ομολογώ πως με ξάφνιασες, αλλά θα το σκεφτώ. ..... ☐
9. Το σκεφτόμουν συνέχεια και περίμενα να μου το ζητήσεις εσύ. ..... ☐
10. Αφού το θέλεις δε θα σου χαλάσω χατήρι. ..... ☐

Αξιολόγηση σχεδίου εργασίας

- Συζητάμε για το πόσο σημαντικό είναι να είμαστε αποφασιστικοί στη ζωή μας.
- Με αφορμή δικές σας εμπειρίες να σκεφτείτε και να αξιολογήσετε τη συμπεριφορά σας και με ποιο τρόπο θα είχαν επέλθει πιο θετικά ή θα είχαν αποφευχθεί τα πιο αρνητικά αποτελέσματα. Πηγή:ΥΠΕΠΘ - Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας (2000:110)

3.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Η συγκριτική μέθοδος συνίσταται στη μελέτη ίδιων φαινομένων ή διαδικασιών που υπάρχουν σε διαφορετικές συνθήκες. Για παράδειγμα πώς διασκεδάζουν οι νέοι στις διαφορετικές χώρες της Ε.Ε. σήμερα. Με τη σύγκριση των ίδιων κοινωνικών φαινομένων μεταξύ διαφορετικών χωρών ή κοινωνιών είναι δυνατό να κατανοήσουμε τις ομοιότητες, να αναδείξουμε τις διαφορές και να ερμηνεύσουμε τα διαφορετικά ή όμοια πρότυπα συμπεριφοράς των νέων στον ελεύθερο χρόνο τους. Η συγκριτική μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί και στο πλαίσιο μιας κοινωνίας διαχρονικά, π.χ. τα παιδικά παιχνίδια (ατομικά ή ομαδικά) στην Ελλάδα προπολεμικά, μεταπολεμικά και σήμερα.

Ενδεικτική δραστηριότητα στη συγκριτική μέθοδο.

Θέμα: Η παρέα - Τι συνδέει την παρέα;

Χρόνος: 15΄ της ώρας για 3 διδακτικές ενότητες

Ομαδική εργασία
Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες (τουλάχιστον 3) και αναλαμβάνουν το ίδιο θέμα.

Υλικά
Μία φωτογραφία που να απεικονίζει την παρέα σας, και μία φωτογραφία που να απεικονίζει την παρέα των γονέων ενός συμμαθητή/τριας σας όταν ήταν περίπου στην ηλικία σας.

Στόχοι

- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων ομάδων αναφοράς;
- Ποια είναι τα σύμβολα επικοινωνίας άλλοτε και σήμερα;
- Ποια είναι τα πρότυπα και η διαμόρφωση της ταυτότητας των νέων σήμερα;

Στάδιο 1 Ποια θεωρείτε τα πιο σημαντικά στοιχεία στους φίλους σας; Να γράψετε μια λίστα.

Στάδιο 2 Ποια χαρακτηριστικά χρειάζονται για να είστε αποδεκτοί από τους συμμαθητές σας;

Στάδιο 3 Ποια είναι τα πιο σημαντικά στοιχεία που διαφοροποιούν τους νέους από τους μεγάλους; Να γράψετε μια λίστα.

Στάδιο 4 Χρησιμοποιούμε τις παραπάνω λίστες και απαριθμούμε ποια στοιχεία θεωρούνται σημαντικά για την ταυτότητα του εφήβου σήμερα.

Στάδιο 5 Χρησιμοποιούμε τη φωτογραφία ή τις φωτογραφίες των γονέων και καταγράφουμε τα χαρακτηριστικά της εμφάνισής τους (π.χ. κούρεμα, ντύσιμο κ.ά.).

Στάδιο 6 Συζητάμε τα διαφορετικά στοιχεία της ίδιας ηλικιακής ομάδας των νέων σήμερα και άλλοτε.

Στάδιο 7 Σε τι διαφέρουν οι συμβολισμοί της κάθε ομάδας; Σε τι ομοιάζουν; Από πού επηρεάζονται;

Κάθε ομάδα παρουσιάζει τα αποτελέσματα της συγκριτικής διερεύνησης στην τάξη.

(Η παραπάνω δραστηριότητα είναι προσαρμογή της ιδέας από την εργασία της Δ. Σιρ, 2004: 22-23).

3.3 ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

3.3.1 Να συμπληρωθούν τα κενά στο παρακάτω κείμενο:

Η κοινωνικοποίηση είναι μια ..... μέσω της οποίας ένα άτομο μαθαίνει και .....τα διαφορετικά στοιχεία του ..... της κοινωνίας μέσα στην οποία ζει.

Ο κοινωνικός έλεγχος είναι το σύνολο των ..... που χρησιμοποιεί μια κοινωνία για να γίνουν αποδεκτές οι ..... και να εφαρμοστούν οι ..... της από τα άτομα.

3.3.2 Να χωριστείτε σε ομάδες. Να μοιραστεί το κείμενο και τα ερωτήματα σε κάθε ομάδα. Να αναληφθούν οι ρόλοι του μαθητή (του κειμένου) και των διδασκόντων του σχολείου.

«Μαθητής Γυμνασίου καταγγέλλεται στο σύλλογο από καθηγήτρια ότι της συμπεριφέρθηκε κατά τρόπο σκαιό λέγοντάς της: "Άει στο διάολο!" Άλλη καθηγήτρια επιβεβαιώνει ότι και αυτή στο παρελθόν έγινε αποδέκτης ανάλογης συμπεριφοράς από τον ίδιο μαθητή με την έκφραση "παράτα μας".

Οι πληροφορίες που κυκλοφορούν λένε ότι ο μαθητής προέρχεται από οικογένεια που τη διακρίνουν ανάλογες μορφές συμπεριφοράς.

Ο μαθητής καλείται σε απολογία. Στην προσπάθειά του να δικαιολογηθεί παραπονείται ότι "το σχολείο δεν του έδειξε ποτέ πού φτάνουν τα όρια της ευπρεπούς συμπεριφοράς...". Ο σύλλογος διδασκόντων αποφασίζει την τριήμερη αποβολή του» (Π. Χηνάς και Κ. Χρυσαφίδης, 2000:37).

Να σκεφτείτε το θέμα και να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ποιο είναι το πρόβλημα;
- Ποια είναι τα θέματα αντιπαράθεσης στις σχέσεις που περιγράφονται στο παραπάνω κείμενο;
- Ποιες είναι οι διαφορετικές απόψεις του καθενός από τους εμπλεκομένους;
- Ποια είναι τα κίνητρα και οι ανάγκες που οδήγησαν στη σύγκρουση;
- Ποιες είναι οι εναλλακτικές επιλογές, ώστε οι λύσεις να ικανοποιούν όλους τους εμπλεκομένους;

3.3.3 Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα

ΦΟΡΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

3.3.4 Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β.

Α	Β
1. τυπικός κοινωνικός έλεγχος	**Α.** το Αριστείο για την επίδοση στα μαθήματα.
2. άτυπος κοινωνικός έλεγχος	**Β.** οι συστάσεις του καθηγητή προς το μαθητή για την αγενή συμπεριφορά του.
3. αυτοέλεγχος	**Γ.** το να κρατάς το λόγο σου και να γυρίζεις από τη διασκέδασή σου την ώρα που έχεις πει στους γονείς σου.
4. επιβράβευση	**Δ.** τα σχόλια των συγγενών για το ντύσιμο των φίλων σου.
5. κύρωση	**Ε.** η ποινή που επιβάλλει η δικαιοσύνη για μια παράνομη πράξη.

3.3.5 Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο και να βρείτε εκφράσεις συμβατές με τον κοινωνικό κανόνα και εκφράσεις που παρεκκλίνουν από τον κανόνα.

Οι γλωσσικές παραβιάσεις των κανόνων που ρυθμίζουν την επικοινωνία δεν αφορούν τους κανόνες της γλώσσας αλλά κοινωνικούς κανόνες.

«Δεν μπορεί ο πρόεδρος της Δημοκρατίας να εμφανιστεί στην τηλεόραση και να προσφωνήσει τους πολίτες της χώρας “φίλοι μου αγαπημένοι”. Δεν μπορεί ο δάσκαλος να πει μέσα στην τάξη “ανοίξτε τα βιβλία σας αδέλφια”. Ο παπάς δεν μπορεί να αρχίσει το κήρυγμα με την επίκληση “σύντροφοι και συντρόφισσες”. Η μητέρα δεν θα πει στο παιδί της “αγαπητέ μου Κώστα” και ο μαθητής δεν επιτρέπεται να μιλήσει στο δάσκαλο στον ενικό. Η παρατυπία δεν είναι γλωσσική, ούτε νοηματική. Η παρατυπία είναι κοινωνική. Η κοινωνική ιεραρχία αποτυπώνεται και εκφράζεται στις επίσημες παραλλαγές της γλώσσας με τον πληθυντικό, τη μνεία των κοινωνικών τίτλων (“κύριε Πρόεδρε”, “Μάλιστα Στρατηγέ μου”), σε εκφράσεις διακριτικές αποδοχής της κοινωνικής ανωτερότητας του συνομιλητή (“Αξιότιμε κύριε”, “Τα σέβη μου”) κτλ. Στην καθημερινή γλώσσα ή τις λαϊκές παραλλαγές, όπου γενικά χρησιμοποιείται ο ενικός, τα παρωνύμια οικειότητας, τα υποκοριστικά, ακόμα και η προστακτική προς ιεραρχικά ανώτερους, υπάρχει επίσης, μόνο που είναι διαφορετική, η γλωσσική έκφραση της ιεραρχίας και του σεβασμού της. Έτσι π.χ. το παιδί μπορεί να λέει “τι θέλεις πάλι καλέ μαμά;” ή “έλα μπαμπά δώσε μου το” ή “καλή μου γιαγιάκα”, αλλά δεν μπορεί να αποκαλέσει τον πατέρα του “χρυσό μου” ούτε να προσφωνήσει τη γιαγιά του “Ελενίτσα”...» (Α. Φραγκουδάκη, 1987:148).

Να συμπληρώσετε τον πίνακα με εκφράσεις που αντιστοιχούν σε πρόσωπα.

Χρήση πληθυντικού	
Κοινωνικοί τίτλοι	
Κοινωνική ανωτερότητα	
Χρήση ενικού	
Παρωνύμια οικειότητας	
Υποκοριστικά	
Προστακτική	

3.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Να εντοπίσετε τους φορείς κοινωνικοποίησης στους οποίους αναφέρεται το παρακάτω κείμενο.

«Το άτομο εσωτερικεύει τις νόρμες και τις αξίες όταν κυρίως έρχεται σε επαφή με τους άλλους. Το παιδί έρχεται σε επαφή με τη γλώσσα και αναπαράγει, άλλοτε περισσότερο επιδέξια και άλλοτε λιγότερο, τις λέξεις που ακούει από τους ενηλίκους. Αντιστοίχως με τα παιχνίδια του προσπαθεί να μιμηθεί τους γονείς του ή τα μεγαλύτερα αδέλφια του. Κατ' αυτόν τον τρόπο μαθαίνει την ταυτότητα του φύλου του. Στο σχολείο και αργότερα στην επαγγελματική του ζωή το άτομο προσπαθεί να εναρμονίσει τη συμπεριφορά του με αυτή των συμμαθητών του. Η αλληλοεπίδραση αυτή κοινωνικοποιεί το άτομο σε επίπεδο συμπεριφορών, σε επίπεδο γλώσσας αλλά και σε επίπεδο αντιλήψεων. Το φαινόμενο της εναρμόνισης χαρακτηρίζει ακόμα και τη συζυγική ζωή. Η συμβίωση απαιτεί μια πραγματική επανακοινωνικοποίηση. Η εναρμόνιση των προσωπικοτήτων γίνεται προοδευτικά λαμβάνοντας υπόψη τις συμπεριφορές αλλά και τις παρατηρήσεις του άλλου. Η επιτυχία της κοινωνικοποίησης είναι η βάση για μια αρμονική συζυγική ζωή» (G. Rocher, 1968).

Κεφάλαιο 4

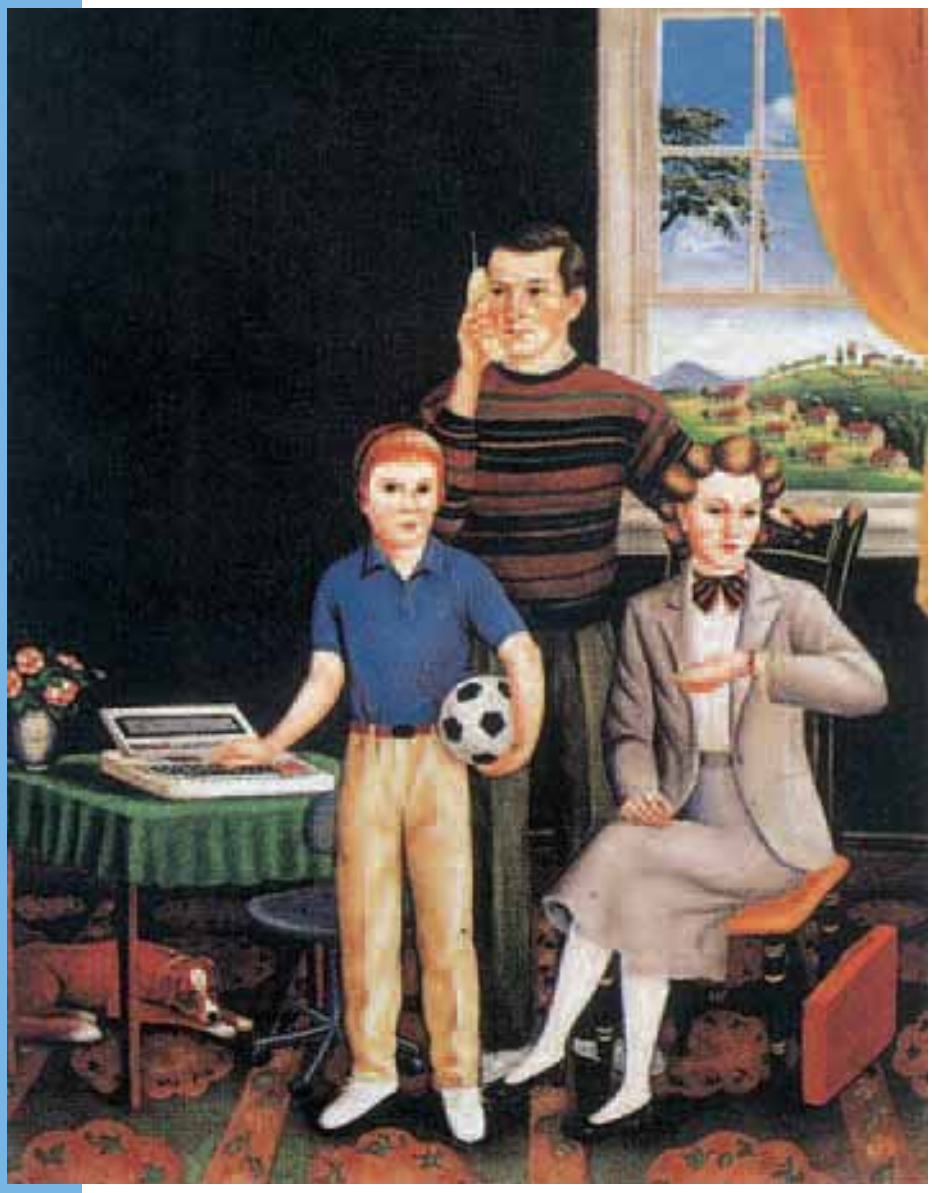

4 Σύγχρονη ελληνική οικογένεια: μορφές, προβλήματα και προοπτικές

4.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Ο ανδρικός και ο γυναικείος ρόλος μέσα από τις τηλεοπτικές διαφημίσεις

Σκοπός

Να αναδειχθούν οι ανδρικοί και οι γυναικείοι ρόλοι μέσα από την επιλογή δύο ή τριών διαφημίσεων. Ενδεικτικά μπορείτε να επιλέξετε τις διαφημίσεις αυτοκινήτων ή παγωτών και ποιοι τα διαφημίζουν. Είναι άντρες ή γυναίκες; Με ποιό τρόπο χρησιμοποιούν οι διαφημίσεις τον αντρικό και γυναικείο ρόλο;

Να μελετηθούν οι διαφημίσεις ως προς το τι προβάλλουν, με ποιο τρόπο και ποια πρότυπα αναδεικνύουν, τι υπονοούν και ποιοι μηχανισμοί κινητοποιούνται όταν τις βλέπουμε (Φρόυντ).

Στόχοι

Οι μαθητές να περιγράψουν τον τρόπο με τον οποίο προβάλλονται οι ρόλοι από τα Μ.Μ.Ε. και να τους συγκρίνουν με τους ρόλους έτσι όπως τους βιώνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Να χρησιμοποιήσουν στοιχεία των διαφημίσεων και να συσχετίσουν τα προβαλλόμενα πρότυπα με συγκεκριμένες στάσεις ζωής.

Σχεδιασμός

Χωρισμός της τάξης σε ομάδες. Κάθε ομάδα επιλέγει μια διαφήμιση. Για κάθε διαφήμιση συμπληρώνεται έντυπο με τα στοιχεία της όπως:

- Το προϊόν της διαφήμισης.
- Το θέμα (σύντομη περιγραφή).
- Ο χώρος στον οποίο εκτυλίσσεται η διαφήμιση.
- Τα χαρακτηριστικά του ανδρικού ρόλου.
- Τα χαρακτηριστικά του γυναικείου ρόλου.
- Πιθανοί γυναικείοι και ανδρικοί επαγγελματικοί ρόλοι.
- Οι σχέσεις που πιθανόν να υπάρχουν ανάμεσα στα πρόσωπα της διαφήμισης.
- Τα μηνύματα (φανερά-κρυφά).
- Τα πρότυπα συμπεριφοράς.

Εκτέλεση

Να μοιραστούν φωτοαντίγραφα με τα διαφημιζόμενα προϊόντα στις ομάδες και να συμπληρωθούν από κάθε μέλος της ομάδας χωριστά. Να συγκεντρώσει κάθε ομάδα τις απαντήσεις και να συζητήσει τυχόν συμφωνία ή διαφωνία με τον τρόπο κρίσης της διαφήμισης. Να αποφασίσει κάθε ομάδα σε συγκεκριμένα κοινά σημεία.

Αξιολόγηση

Συζήτηση στο πλαίσιο της τάξης και διατύπωση των τελικών κρίσεων σε σχέση με τα προβαλλόμενα πρότυπα (Αγωγή υγείας, 2000:41).

4.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το κύριο εργαλείο (τεχνική) της ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες είναι το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο μάς δίνει τη δυνατότητα να συλλέξουμε στοιχεία από έναν μεγάλο αριθμό ατόμων, να τα συγκρίνουμε, να τα ποσοτικοποιήσουμε (σε ποσοστά ή σε απόλυτους αριθμούς) και να τα αναλύσουμε στατιστικά. Οι απαντήσεις των ερωτώμενων είναι αυτές που μετατρέπονται σε δείκτες των υπό έρευνα κοινωνικών φαινομένων.

Οι μέθοδοι συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου είναι πολλές:

- Το αυτοσυμπληρούμενο ερωτηματολόγιο που μπορεί να αποσταλεί ταχυδρομικώς και συνήθως συνοδεύεται από μια επιστολή στην οποία περιγράφεται το αντικείμενο της έρευνας, η σημασία της απάντησης, η διαδικασία επιλογής των ερωτώμενων κ.ά.
- Η προσωπική συνέντευξη που συνοδεύεται από ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο στην περίπτωση αυτή ανάλογα με το θέμα και το σκοπό της έρευνας μπορεί να είναι ***τυποποιημένο*** που δεν διαφέρει τόσο στη δομή από το ερωτηματολόγιο που συμπληρώνει ο ίδιος ο ερωτώμενος. Δηλαδή πρόκειται για ερωτήσεις προκαθορισμένες που ακολουθούν μια συγκεκριμένη σειρά και έχουν σχεδόν όλες κλειστή μορφή. Αντίθετα, όταν η έρευνα έχει ποιοτικό προσανατολισμό ο ερευνητής επιδιώκει ένα ανοικτό σχήμα συνέντευξης που ονομάζεται ***ελεύθερη ή μη τυποποιημένη συνέντευξη*** η οποία παίρνει τη μορφή συζήτησης που κατευθύνεται από τον ερευνητή και οι ερωτήσεις μπορούν να μεταβληθούν ή να προστεθούν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

Το ερωτηματολόγιο αποτελεί κατ' εξοχήν εργαλείο της κοινωνιολογίας. Οι στάσεις και πεποιθήσεις μπορεί να μελετηθούν μέσω του ερωτηματολογίου ή της συνέντευξης.

Ένα ερωτηματολόγιο μπορεί να είναι ανώνυμο ή επώνυμο. (Να επισημάνουμε ότι όταν ένας συμμαθητής σας δε θέλει να γράψει το όνομά του σ' ένα ερωτηματολόγιο αλλά θέλει να απαντήσει ανώνυμα, δεν τον πιέζουμε, εκτός κι αν έχει συμφωνήσει η ομάδα ή η τάξη που διενεργεί την εργασία αυτή διαφορετικά). Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις. Οι απαντήσεις κωδικοποιούνται και στη συνέχεια αναλύονται τα αποτελέσματα με ποσοστώσεις επί τοις εκατό.

Ερωτηματολόγιο μαθητών

Το ερωτηματολόγιο μπορεί να συμπληρωθεί στην τάξη από όλους τους μαθητές ανώνυμα. Διερευνά τα δημογραφικά και οικογενειακά δεδομένα των μαθητών και είναι δυνατό να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης στην τάξη αλλά και να δοθεί σε μεγαλύτερο αριθμό μαθητών του σχολείου (σε άλλες τάξεις).

Η συμπλήρωσή του θα ήταν χρήσιμο να μη γίνει πάνω στο βιβλίο αλλά σε φωτοτυπίες, για να εξασφαλιστεί η ανωνυμία και να είναι εύχρηστη η επεξεργασία του (κωδικοποίηση, στατιστικά, συμπεράσματα).

Μπορείτε να κυκλώσετε τα σημεία που σας ταιριάζουν ή να γράψετε στις σχεδιασμένες γραμμές αυτό που επιθυμείτε.

? ? ? ? ? ? ? ? ? ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ? ? ? ? ? ? ? ? ?

Δημογραφικά στοιχεία

1. Φύλο: αγόρι .... κορίτσι ....

2. Τάξη: ....

3. Ηλικία: ....

4. Στο σπίτι ζεις με:
- τον πατέρα
- τη μητέρα
- τα αδέλφια: αγόρια .... κορίτσια ....
- άλλα πρόσωπα ....

5. Γεννήθηκες:
- στην Ελλάδα
- σε άλλη χώρα
- αν σε άλλη χώρα, γράψε ποια..................................

Κοινωνικά χαρακτηριστικά

6. Οι γονείς σου:
- ζουν μαζί
- είναι σε διάσταση
- είναι χωρισμένοι
- άλλο ....

7. Μένεις μαζί:
- με τους δυο γονείς
- με τον έναν από τους δυο
- με άλλο συγγενή σου
- άλλο ....

8. Οι σχέσεις σου με την οικογένειά σου είναι:
- πολύ καλές
- αρκετά καλές
- καλές
- περίπου καλές
- καθόλου καλές

9. Ένα πρόβλημά σου το εμπιστεύεσαι ευκολότερα:

στον πατέρα σου
στη μητέρα σου
στον /ην αδελφό/ ή σου
σε άλλο συγγενικό σου πρόσωπο
σε κανέναν από την οικογένεια

10. Οι γονείς σου δουλεύουν;

πατέρας : ναι ..... όχι .....
μητέρα : ναι ..... όχι .....

11. Πόσες ώρες την ημέρα βλέπεις:

τον πατέρα σου .....
τη μητέρα σου .....
τα αδέλφια σου .....
άλλους .....

12. Με τους γονείς σου συζητάς ό,τι σε απασχολεί:

πολύ συχνά
συχνά
πότε-πότε
σπάνια
σχεδόν ποτέ

13. Υπάρχουν θέματα που δεν μπορείς να τα συζητήσεις με τους γονείς σου;

ναι
όχι

14. Εάν ναι, γράψε μέχρι τρία θέματα που δεν μπορείς να τα συζητήσεις μαζί τους:

.....
.....
.....
.....

15. Ποια θεωρείς ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα στην ελληνική οικογένεια σήμερα;

.....
.....
.....
.....
.....

4.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

4.3.1 Να αναφέρετε τον καταμερισμό εργασιών και τη μορφή της οικογένειας που απαντώνται στο παρακάτω απόσπασμα. Να αιτιολογήσετε.

«Οργανωμένοι σε τσελιγκάτα, οι κτηνοτρόφοι του Συρράκου ασκούν μια μετακινούμενη ή "ημιμόνιμη" κτηνοτροφία που οδηγεί ανθρώπους και κοπάδια κατά τα τέλη Οκτωβρίου στους χειμερινούς βοσκοτόπους των Ιωαννίνων, της Άρτας και της Πρέβεζας, όπου παραμένουν μέχρι την άνοιξη για να ανέβουν στη συνέχεια στα θερινά λιβάδια της πόλης. Πρόκειται για ένα σύστημα κτηνοτροφίας που βασίζεται στην εκμετάλλευση δυο συμπληρωματικών ζωνών δραστηριότητας: της ορεινής που φιλοξενεί τα κοπάδια το καλοκαίρι και μιας ή περισσότερων πεδινών περιοχών όπου διαχειμάζουν οι κτηνοτροφικές οικογένειες και τα ζώα τους.

Η κτηνοτροφία όμως δεν απασχολεί παρά ένα μέρος των μελών του νοικοκυριού. Συνάμα η ανεπάρκεια της οικογενειακής αγροτικής εκμετάλλευσης και η δημογραφική ανάπτυξη των ορεινών πληθυσμών δημιουργούν ένα δυναμικό, εποχικό ή μόνιμο, υπο-απασχολούμενων, σε αναζήτηση συμπληρωματικών εισοδημάτων. Η πρόσβαση στην πρώτη ύλη (το μαλλί), οι διαθεσιμότητες τρεχούμενου νερού και ξυλείας από τα γειτονικά δάση για την επεξεργασία των υφασμάτων (σε νεροτριβές και μαντάνια) προστίθενται στις συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη μιας βιοτεχνικής παραγωγής υφαντών και τη μεταποίησή τους σε είδη που γνωρίζουν σημαντική ζήτηση (κουβέρτες, κάπες, φορεσιές). Η παραγωγή οργανώνεται στο εσωτερικό του νοικοκυριού ακολουθώντας μια κατανομή της εργασίας κατά φύλο και ηλικία: οι γυναίκες και τα μικρά παιδιά γνέθουν και υφαίνουν, όσοι άνδρες δεν είναι απασχολημένοι στα κοπάδια ράβουν, μεταφέρουν και εμπορεύονται τα προϊόντά τους» (Ρ. Καυταντζόγλου, 1997: 25).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.3.2 Να σχολιάσετε το κείμενο που ακολουθεί και να βρείτε στοιχεία από το βιβλίο της Β΄ Λυκείου «Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς θεσμούς» σχετικά με τα πολιτικά δικαιώματα της Ελληνίδας.

«Οι γυναίκες που τελείωναν το Πανεπιστήμιο ως το 1952-53 είχαν σχεδόν όλες τις πόρτες κλειστές. Τι εννοώ; Ας πάρουμε για παράδειγμα τις απόφοιτες της Νομικής. Οι νόμοι ερμηνεύονταν έτσι που οι γυναίκες πτυχιούχοι της Νομικής δεν μπορούσαν να λάβουν μέρος σε διαγωνισμούς για να γίνουν δικαστές ή διπλωματικοί υπάλληλοι, να μπουν στο Συμβούλιο Επικρατείας. Ούτε συμβολαιογράφοι δεν μπορούσαν να γίνουν, ούτε μάρτυρες σε συμβόλαιο.

Υπάρχει περίπτωση πραγματική, όπου μια διακεκριμένη Ελληνίδα, πρωτοπόρα στον αγώνα της ισότητας των φύλων, η Αγνή Ρουσσοπούλου, πολύ γνωστή δικηγόρος, που πέθανε εδώ και λίγα χρόνια, είχε πάει με κάποιον πελάτη της σ' ένα συμβολαιογράφο για να υπογράψει αυτός ένα συμβόλαιο. Σε όλες τις συμβολαιογραφικές πράξεις συνυπογράφουν και κάποιοι μάρτυρες. Λοιπόν, η Αγνή Ρουσσοπούλου, επειδή ήταν γυναίκα, δεν μπορούσε να υπογράψει. Φώναξαν το παιδί του καφενείου και υπέγραψε» (Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, 1995:19).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.3.3 Να καταγράψετε τα επαγγέλματα που ενδιαφέρουν όλους τους μαθητές της τάξης. Να διαμορφώσετε έναν πίνακα επαγγελμάτων κατά φύλο. Να αναλύσετε την επιλογή των αγοριών και την επιλογή των κοριτσιών της τάξης. Να σχολιάσετε τα αποτελέσματα.

Επαγγέλματα	Αγόρια	Κορίτσια

4.3.4 Να επιλέξετε ποια από τις τρεις απαντήσεις είναι η σωστή.

1. Η οικογένεια είναι παρούσα:

α) σε μερικές κοινωνίες
β) σε όλες τις κοινωνίες
γ) σ' ένα μόνο τύπο κοινωνίας.

2. Η οικογένεια είναι:

α) ίδια σε όλες τις κοινωνίες
β) ολοκληρωτικά διαφορετική από τη μια κοινωνία στην άλλη
γ) διαφορετική από τη μια κοινωνία στην άλλη, αλλά μπορεί να έχει κοινά χαρακτηριστικά.

3. Η οικογένεια εξασφαλίζει τη λειτουργία της κοινωνικοποίησης:

α) μέσω της γέννησης ενός παιδιού
β) μεταδίδοντας πρότυπα και αξίες στο παιδί
γ) δείχνοντας εμπιστοσύνη για την ανατροφή του παιδιού σε φορείς εκτός οικογένειας.

4.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

4.4.1 Να διαβάσετε το απόσπασμα από «Το μόνον της ζωής του ταξείδιον» του Γ.Μ. Βιζυηνού και να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις:

Πώς ο Γιώργης έγινε Γεωργία; Με όρους δανεισμένους από το αντίστοιχο κεφάλαιο της Κοινωνιολογίας πώς θα ονομάζαμε τη μεταμφίεση του Γιώργη; Το όνομα αποτελεί ταυτότητα; Ποιο το κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο του αποσπάσματος; Μπορείτε να περιγράψετε τα χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν στο γυναικείο φύλο;

«...Ὁ παπποῦς ἀνέλαβε πάλιν τό ἐργόχειρόν του· θλιβερόν μειδίαμα ἐκάθητο ἐπί τῶν χειλέων του.

– Πρίν μέ δώσουν στήν γιαγιά σου τήν Χατζίδενα, εἶπε ταπεινώσας τούς ὀφθαλμούς. – Δέν ἤμουν ἀγόρι!

– Ἀμ' τί παπποῦ; κορίτσι ἤσουνα;

– Πές πῶς ἤμουνα κορίτσι, ψυχή μου, εἶπεν ὁ παπποῦς μέ τό θλιβερόν του μειδίαμα, ἀφοῦ κ' ἐγώ τό θαρροῦσα πῶς ἤμουνα, κι' ὁ κόσμος τό ἐπίστευεν.

Αἱ λέξεις μοί ἐνεποίησαν παράξενον ἐντύπωσιν. Ὁ παπποῦς ἐκράτει εἰς τάς χεῖράς του γυναικεῖον ἐργόχειρον...

– Ναί, ναί ψυχή μου, εἶπεν ὁ παπποῦς ἀναστενάξας... Ἐσεῖς ζῆτε σέ χρυσοῦς καιρούς τώρα, σέ χρυσοῦς καιρούς!... Ἡ μάναις μας ἐγονάτιζαν ὑμπρός σταῖς εἰκόναις, ψυχή μου, καί ἔκλαιαν ὑστήν Παναγία ἤ νά τούς δώση κορίτσι ἤ νά σκοτώση τό παιδί, ποῦ εἶχανε στά σπάγχνα τους, διά νά μή γεννηθῆ ἀγόρι.

– Γιατί παπποῦ;

– Γιατί, κάθε λίγο καί πολύ... ἔβγαινε ψυχή μου τό Γανιτσαριό κάτι μεγάλοι καί φοβεροί Τουρκαλάδες... κ' ἐμάζωναν τά εὐμορφότερα, τά ἐξυπνότερα χριστιανόπαιδα, ψυχή μου, καί τά τούρκευαν.

– Γιατί παπποῦ;

– Γιά νά τά κάμουν Γανιτσάρους, εἶπεν ὁ γέρων ἀγανακτῶν...

Γι' αὐτό ...ὅταν ἐγεννήθηκα ἐγώ, ψυχή μου καί μ' ἐβάφτισαν, μέ ἔβγαλαν Γεωργιά· ποῦ θά πῆ, μοῦ ἔδωκαν θηλυκόν ὄνομα καθώς ἔβγαζαν τότε Κωνσταντινιά καί Θανασία καί Δημήτρω –ὅλα ἀρσενικά παιδιά, ψυχή μου μέ θηλυκόν ὄνομα–. Καί ὑμαζί μέ τό ὄνομα μ' ἐφόρεσαν καί κοριτσίστικα ρούχα.

Ὅσα χρονάκια πέρασαν, ψυχή μου, τόσαις φοραῖς ἀπό τήν θύρα τοῦ σπιτιοῦ μας δέν ἐβγῆκα, σάν καψοκόριτσο ποῦ θάρρευα νά εἶμαι. Σάν ἔγεινα καμμιά δεκαριά χρονῶ, μέ πιάνει μιάν ἡμέρα... ὁ κύρης μου, μέ καθίζει στό σκαμνί μέ κόφτει ταῖς μεγάλαις μου πλεξοῦδαις, μοῦ ὑβάζει τά φουστανέλια καί:

– Διές ἐδῶ μέ λέγει, Γεωργιά, ἀπό σήμερα... εἶσαι Γεώργης, εἶσαι ἀγόρι· ἀπό αὔριο... εἶσαι ἄνδρας, ὁ ἄνδρας τῆς Χρουσῆς, ποῦ παίζετε κάθε ὑμέρα ταῖς κούκλαις καί τά πεντόβολα.

Αὐτό ἦταν ὅλο κι' ὅλο, ποῦ μέ εἶπε καί μ' ἐφόρεσε τ' ἀγορίστικα ρούχα».

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 5

5 Εκπαίδευση: παράγοντας αναπαραγωγής και αλλαγής της κοινωνίας

5.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Τι προσφέρει το σχολείο σήμερα στους μαθητές; Τι νομίζετε ότι πρέπει να προσφέρει ένα ιδανικό σχολείο;

Να συμβουλευτείτε από την εισαγωγή του Τ.Ε.Ε.Μ. τα στάδια της διαδικασίας του σχεδίου εργασίας και να αποφασίσετε εάν θα προχωρήσετε σε επίπεδο συζητήσεων (με πιθανή μαγνητοφώνηση των συνομιλιών) ή σε γραπτό κείμενο αξιοποιώντας και τα δεδομένα του κεφαλαίου του βιβλίου.

5.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ- ΚΟΙΝΩΝΙΟΜΕΤΡΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ

Πρόκειται για μέθοδο-τεχνική που επινοήθηκε από τον Moreno (1953) και μπορεί να χρησιμεύσει ως δείκτης των διαπροσωπικών σχέσεων στο πλαίσιο μικρών ομάδων. Ζητείται από την τάξη να επιλέξει χωρίς ενδοιασμούς τα άτομα τα οποία θα ήθελε για φίλους, συνεργάτες ή συνταξιδιώτες.

Στη συνέχεια καταγράφονται τα αποτελέσματα και σχεδιάζεται το κοινωνιόγραμμα. Κάθε μαθητής λαμβάνει έναν αριθμό. Στον πίνακα τοποθετούνται οι προτιμήσεις σε αριθμούς και γράμματα (το αρχικό γράμμα του ονόματος μόνο). Οι σχολιασμοί των μαθητών για το κοινωνιόγραμμα βοηθούν την κατανόηση της δυναμικής των μικρών ομάδων.

Εναλλακτικά, ιδίως όταν η ομάδα είναι μικρότερη από 10 μέλη, τα αποτελέσματα μπορεί να απεικονιστούν και διαγραμματικά, με τη χρήση βελών που συνδέουν τα μέλη με τους κωδικούς ή τα ψευδώνυμα τους. Διευκολύνεται η κατασκευή του κοινωνιογράμματος αν περιοριστείτε στην απεικόνιση της πρώτης προτίμησης.

Παράδειγμα εφαρμογής

Ερώτημα:

Ποιόν/ά συμμαθητή/τρια σου θα επέλεγες για να συνεργαστείς μαζί του/ης στην διοργάνωση μιας σχολικής έκθεσης για την προστασία του περιβάλλοντος; Μπορείς να διαλέξεις μέχρι τρία άτομα.

1 .....

2 .....

3 .....

5.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

5.3.1 Να σημειώσετε ποιες εκδηλώσεις και δραστηριότητες στο σχολείο αναπαράγουν τον πολιτισμό (π.χ. θεσμούς, αξίες) της ελληνικής κοινωνίας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.3.2 Να επισκεφτείτε την ιστοσελίδα της Unicef (www.unicef.gr) και να παρουσιάσετε στην τάξη την τελευταία έκθεση για την εκπαίδευση στον κόσμο. Να προβληματιστείτε για τις καθημερινές δραστηριότητες των παιδιών που δεν πηγαίνουν σχολείο.

.....

.....

.....

.....

.....

5.3.3 Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β.

A	B
1. Η εκπαίδευση ως παράγοντας αλλαγής της κοινωνίας. 2. Η εκπαίδευση ως παράγοντας αναπαραγωγής της κοινωνίας.	Α. Ενισχύει τις κοινωνικές ανισότητες Β. Σπάει τον κύκλο της φτώχειας Γ. Η προβολή των προσδοκιών των γονέων στα παιδιά. Δ. Η κοινωνική κινητικότητα. Ε. Συνάφεια επίδοσης και κοινωνικο-επαγγελματικής προέλευσης γονέων. ΣΤ. Η αλλαγή στάσεων, αντιλήψεων, τρόπου ζωής.

5.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Δραστηριότητα με στατιστικό πίνακα.

Να χρησιμοποιήσετε τον πίνακα των μέσων μηνιαίων δαπανών μιας ελληνικής οικογένειας για την εκπαίδευση και να παραστήσετε με διάγραμμα την εξέλιξη των δαπανών με βάση τα έτη και τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Να σχολιάσετε τι παρατηρείτε από το διάγραμμα.

Μέση μηνιαία δαπάνη ενός ελληνικού νοικοκυριού για εκπαίδευση
(σε Ευρώ ανά μαθητή)

Βαθμίδα εκπαίδευσης	1974	1982	1994	1999
Δημοτικό	25,9	37,9	74,2	98,2
Γυμνάσιο	49,4	61,0	133,8	151,4
Λύκειο	70,8	92,6	142,8	214,6
Τριτοβάθμια	63,0	65,4	108,6	149,9
Μέση δαπάνη	30,8	40,9	67,8	83,4
Ποσοστό επί του συνόλου των δαπανών	4,52%	4,45%	7,97%	7,94%

Πηγή: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Μελετών (2004)

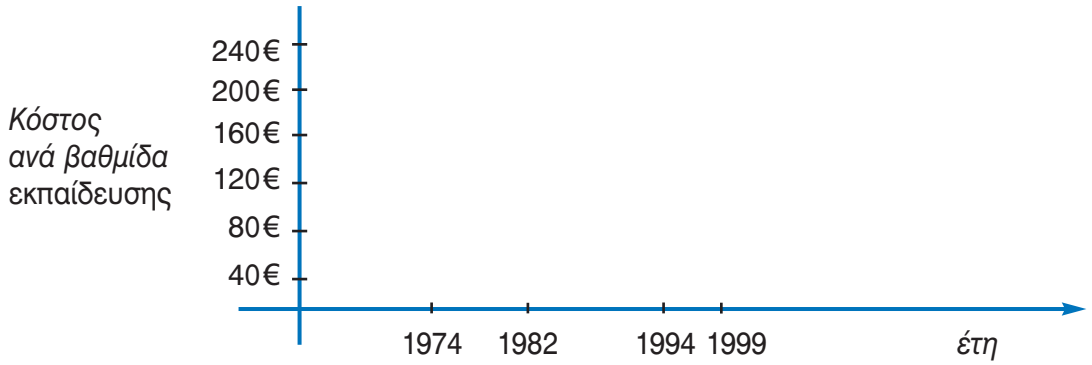

1.α. Τι νομίζετε ότι περιλαμβάνει η δαπάνη του νοικοκυριού για την εκπαίδευση στην κάθε βαθμίδα (Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο, Πανεπιστήμιο);

.....

.....

.....

.....

.....

1.β. Στην κάθε στήλη να καταγράψετε τις εξωσχολικές δραστηριότητες για τις οποίες απαιτείται αμοιβή.

Δημοτικό	Γυμνάσιο	Λύκειο	Πανεπιστήμιο

1.γ. Να καταγράψετε τι πληρώνουν οι γονείς για σας και τα αδέλφια σας σε μηνιαία ή ετήσια βάση και το είδος της δραστηριότητας.

.....

.....

.....

.....

.....

1.δ. Να προτείνετε τι είναι αναγκαίο να περιλαμβάνει το σχολείο, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι δαπάνες των οικογενειών.

.....

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 6

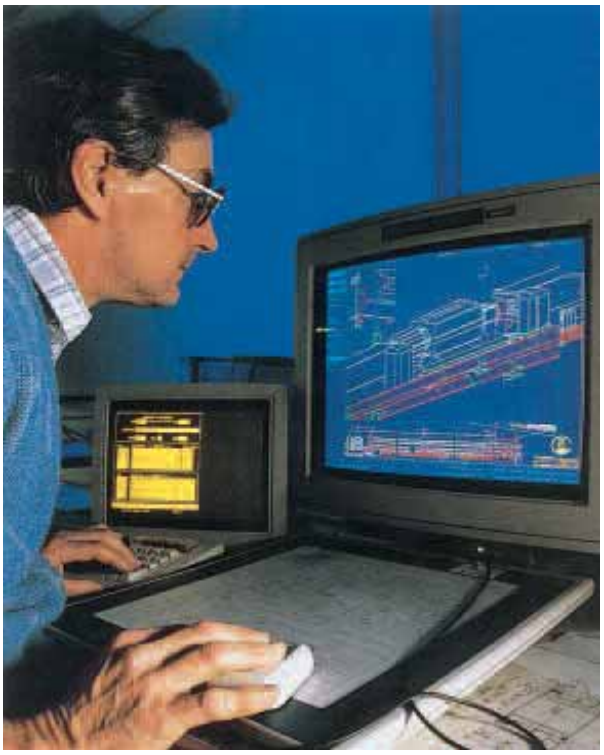

6 Εργασία, ανεργία και κοινωνικές ανισότητες

6.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Εργασία για όλους;

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα που απασχολούν τους νέους είναι η εξεύρεση εργασίας. Έστω ότι εσείς αποφασίζατε για τη δημιουργία θέσεων εργασίας στη χώρα και τη μείωση της ανεργίας.

Εάν υποθέσουμε ότι έχετε τη δυνατότητα να επιλέξετε μια δέσμη μέτρων, ποιες από τις παρακάτω αποφάσεις θα λαμβάνατε και ποιες σε κάθε περίπτωση θα ήταν οι κοινωνικές συνέπειες της επιλογής σας για τους εργαζόμενους; Είναι δυνατό να εξασφαλί-σετε τη συναίνεση όλων; Οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι μπορούν να έχουν τις ίδιες απόψεις;

Υπόθεση Α. Μείωση του κόστους εργασίας

Υπόθεση Β. Μείωση των ωρών εργασίας

Υπόθεση Γ. Μείωση των κερδών

(Συμβουλευτείτε την εισαγωγή του Τ.Ε.Ε.Μ. για τη διαδικασία εφαρμογής του σχεδίου εργασίας).

6.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΕΡΕΥΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ

Με την έρευνα τεκμηρίων μπορούμε να εξετάσουμε δειγματοληπτικά ή αναλυτικά συγκεκριμένα θέματα που μας ενδιαφέρουν. Ως τεκμήρια μπορούν να εξεταστούν αρχεία, στατιστικά στοιχεία, προσωπικά ημερολόγια, νομοθεσίες, αποφάσεις και πρακτικά διαφόρων φορέων, φωτογραφικό υλικό. Ακόμη, στοιχεία είναι δυνατόν να αντληθούν από δήμους, διεθνείς οργανισμούς, τη Βουλή των Ελλήνων ή το Ευρωκοινοβούλιο, την Ε.Σ.Υ.Ε., τη ΓΣΕΕ κ.ά.

Να συλλέξετε άρθρα από εφημερίδες που σχετίζονται με το θέμα της ασφάλειας των εργαζομένων στους χώρους εργασίας. Μπορείτε να εργαστείτε ως εξής: συγκεντρώνετε σχετικό υλικό για 2 εβδομάδες από διαφορετικές εφημερίδες και στη συνέχεια καταγράφετε τα συμβάντα, τις ηλικίες, τα προβλήματα και τις ελλείψεις που αναφέρονται. Μετά την καταγραφή να προβείτε σε ερμηνείες και να εξάγετε συμπεράσματα. Ενδεικτικά παραθέτουμε το πρωτοσέλιδο άρθρο εφημερίδας.

Νέο έγκλημα σε χώρο δουλειάς

ΝΕΚΡΟΣ 15ΧΡΟΝΟΣ

Εργάτης-μαθητής

«Ένας 15χρονος μαθητής νυχτερινού Λυκείου, που αναγκαζόταν να δουλεύει ανασφάλιστος σαν χειριστής κλάρκ, σε μάντρα φορτηγών..., είναι το 119ο θύμα ...για το 2004. Για τον Δ. Κ. η ιδιότητα του "εργάτη" υπερίσχυσε αυτής του "μαθητή", προκειμένου να ανακουφίσει οικονομικά την πολύτεκνη οικογένειά του. Για τους εργοδότες του, που για την αστυνομία παραμένουν άφαντοι τέσσερις μέρες μετά το έγκλημα, δεν ήταν παρά μια ακόμα φτηνή πηγή κέρδους, στο παιχνίδι του αδυσώπητου ανταγωνισμού, καθώς δούλευε ανασφάλιστος και κατά παράβαση ακόμη και του υπάρχοντος νομικού πλαισίου, που απαγορεύει την εργασία στη συγκεκριμένη ειδικότητα χωρίς το απαραίτητο δίπλωμα....»

(Ριζοσπάστης 28/12/2004).

6.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

6.3.1 Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β.

Α	Β
1. Βιομηχανική Επανάσταση	**Α.** Μη κυβερνητικές οργανώσεις
2. Φιλανθρωπία-Αλληλεγγύη	**Β.** Εισαγωγή της μηχανής στο χώρο δουλειάς
3. Σειρά συναρμολόγησης	**Γ.** Φορντισμός
4. Ο καταμερισμός εργασίας οδηγεί σε σύγκρουση	**Δ.** Αδυναμία αντιμετώπισης στοιχειωδών αναγκών για επιβίωση
5. Φτώχεια	**Ε.** Ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής
6. Καπιταλισμός	**ΣΤ.** Κ. Μαρξ
7. Κοινωνικές ανισότητες	**Ζ.** Ε. Ντυρκέμ
8. Ο καταμερισμός εργασίας οδηγεί σε συνοχή	**Η.** Κοινωνική διαστρωμάτωση

6.3.2 Να φτιάξετε έναν πίνακα με τα επαγγέλματα του παππού, της γιαγιάς, του πατέρα και της μητέρας για όλους τους μαθητές της τάξης και να γράψετε τα επαγγέλματα που ασκούσαν στην προηγούμενη γενιά και τα επαγγέλματα που ασκούν σήμερα οι γονείς (ανώνυμα). Να εξετάσετε τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στη διάρκεια των δύο γενεών. Να σχολιάσετε ιδιαιτέρως τις μεταβολές που έχουν πραγματοποιηθεί στα επαγγέλματα των γυναικών (γιαγιά-μητέρα).

Α/Α Μαθητών	Επαγγέλματα των γονέων		Επαγγέλματα παππούδων και γιαγιάδων			
	Πατέρα	Μητέρας	Σόι του πατέρα		Σόι της μητέρας	
			Παππού	Γιαγιάς	Παππού	Γιαγιάς
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						

6.3.3 Ποια η κοινωνική σημασία του τραγουδιού «Η φάμπρικα». Να αναφέρετε (ονομαστικά) τα κοινωνικά φαινόμενα στα οποία παραπέμπουν οι διάφοροι στίχοι του τραγουδιού.

Η φάμπρικα

Στίχοι		Κοινωνικά φαινόμενα
Η φάμπρικα δε σταματά	(1)	**1.** .....
δουλεύει νύχτα-μέρα	(2)	.....
και πως τον λεν το διπλανό	(3)	.....
και τον τρελό τον Ιταλό	(4)	.....
να τους ρωτήσω δε μπορώ	(5)	.....
κι ούτε να πάρω αέρα	(6)	.....
Δουλεύω μπρος τη μηχανή	(7)	**2.** .....
στη βάρδια δύο-δέκα	(8)	.....
και από την πρώτη τη στιγμή	(9)	.....
μου στείλανε τον ελεγκτή	(10)	.....
να μου πετάξει στο αυτί	(11)	.....
δυο λόγια νέτα σκέτα	(12)	.....
*Άκουσε φίλε εμιγκρέ**	(13)	**3.** .....
ο χρόνος είναι χρήμα	(14)	.....
με τους εργάτες μη μιλάς	(15)	.....
την ώρα σου να την κρατάς	(16)	.....
το γιο σου μην τον λησμονάς	(17)	.....
πεινάει κι είναι κρίμα	(18)	.....
		κ.ο.κ.
Και εκεί στο πόστο μου σκυφτός	(19)	
ξεχνάω τη γενιά μου	(20)	
είμαι το νούμερο 8	(21)	
με ξέρουν όλοι με αυτό	(22)	
κι εγώ κρατάω μυστικό	(23)	
ποιο είναι το όνομα μου.	(24)	

*εμιγκρέ=μετανάστης

Στίχοι: Γ. Σκούρτης, Μουσική: Γ. Μαρκόπουλος, Τραγούδι: Λ.Χαλκιάς

6.3.4 Με βάση τον πίνακα να σχολιάσετε την απασχόληση στην Ελλάδα κατά κλάδο παραγωγής. Να επισημάνετε σε ποιους κλάδους παρατηρείται αύξηση των απασχολουμένων και σε ποιους κλάδους μείωση και πώς υπολογίζεται η ανεργία από τα στοιχεία του πίνακα.

Απασχόληση, Ανεργία, Εργατικό Δυναμικό (Σε χιλιάδες)

	1998	1999	2000	2001	2002
Εργατικό δυναμικό	4.445,7	4.463,2	4.437,4	4.362,2	4.369,0
Απασχολούμενοι	3.967,2	3.939,8	3.946,3	3.917,5	3.948,9
% του συνόλου του εργατικού δυναμικού	89,2	88,3	88,9	89,8	90,4
Κατά κλάδο					
Γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία	704,2	669,1	670,7	627,0	623,8
Ορυχεία	18,3	18,6	16,5	17,8	18,9
Μεταποίηση	578,0	568,8	557,0	557,4	540,8
Ηλεκτρισμός, φωταέριο	35,3	40,9	38,1	34,3	33,7
Οικοδομήσεις, δημόσια έργα	282,3	273,3	276,6	284,8	293,9
Εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία	916,9	926,6	930,6	928,2	947,3
Μεταφορές, αποθηκεύσεις, επικοινωνίες	244,8	248,2	251,4	250,0	243,5
Τράπεζες ασφάλειες και διαχείριση ακίνητης περιουσίας	290,5	292,7	303,2	320,9	324,3
Λοιπές υπηρεσίες	896,7	901,6	902,3	897,1	922,7
Άνεργοι	478,5	523,4	491,1	444,7	420,1
% του συνόλου του εργατικού δυναμικού	10,8	11,7	11,1	10,2	9,6

Πηγή: Η Ελλάδα σε αριθμούς, Ε.Σ.Υ.Ε., 2002

6.3.5 Να σημειώσετε ποιες από τις παρακάτω φράσεις είναι Σωστές ή Λάθος.

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1. Η σειρά συναρμολόγησης πρωτοεμφανίστηκε στις Η.Π.Α. Ένας από τους λόγους ήταν η ύπαρξη πολλών Ευρωπαίων μεταναστών που δεν ομιλούσαν την αγγλική.		
2. Τα κοινωνικά στρώματα είναι ιεραρχημένα.		
3. Οι κοινωνικές ανισότητες αφορούν μόνο το εισόδημα.		
4. Η παιδική εργασία είναι φαινόμενο των υπό ανάπτυξη χωρών.		
5. Ο Mayo εισήγαγε τη σειρά συναρμολόγησης.		

6.3.6 Να διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί και να εξηγήσετε πώς αποδίδεται η έννοια της κοινωνικής διαστρωμάτωσης για τις λεγόμενες φτωχές και πλούσιες χώρες.

«...η αντίθεση ανάμεσα σε "φτωχές και πλούσιες χώρες" είναι απόλυτα σχετική. Η εξάπλωση των γρήγορων μέσων μεταφοράς και των τεχνολογιών που διευκολύνουν την πλανητική επικοινωνία επιτρέπει σε μικρές ομάδες προνομιούχων κατοίκων των "φτωχών χωρών" να ενταχθούν στην παγκόσμια ελίτ και να κάνουν συχνά την εμφάνισή τους τόσο στους τόπους, όπου πραγματοποιείται η οικονομική δραστηριότητα, όσο και σε κείνους όπου γίνεται η επιδεικτική κατανάλωση. Από την άλλη πλευρά, στις "πλούσιες χώρες" παρατηρούνται διαστρωματώσεις με μεγάλες αντιθέσεις. Παρά το γεγονός ότι το κυριότερο χαρακτηριστικό αυτών των χωρών είναι η ύπαρξη μιας πολυάριθμης μεσαίας τάξης, η οποία απέκτησε πρόσβαση σε μια ευρύτατη ποικιλία αγαθών που θεωρούνται πλέον σχεδόν αυτονόητα (π.χ. κύρια και εξοχική κατοικία, ειδικευμένη εργασία, υπολογιστής και τηλέφωνο, αυτοκίνητο και συχνή χρήση των διεθνών μέσων μεταφοράς), παρατηρούμε ότι στο περιθώριο αυτής της τάξης αναπτύσσονται νησίδες απόλυτης εξαθλίωσης, οι οποίες τροφοδοτούνται τακτικά από το μεταναστευτικό ρεύμα που προέρχεται από τις φτωχές χώρες» («Ποιος τελικά θα καρπωθεί την πρόοδο στις επικοινωνίες;» *Le monde diplomatique* τεύχος 1, 2004:6-7).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6.3.7 Να σχολιάσετε την παρακάτω φράση: «Δεν είναι αξιοπερίεργο ο Διευθυντής ενός εργοστασίου να κερδίζει περισσότερα από έναν υπάλληλο super market. Είναι όμως αξιοπερίεργο τα παιδιά τους να μην έχουν ίσες ευκαιρίες».

.....

.....

.....

.....

6.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Με βάση τα στοιχεία που δίνονται, να κατασκευάσετε πίνακα για τις αναπτυσσόμενες και τις αναπτυγμένες χώρες. Να σχολιάσετε τα αποτελέσματα.

ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

• Συνολικός πληθυσμός (2003):	5.083.370.000
• Πληθυσμός κάτω των 18 (2003):	1.924.210.000
• Πληθυσμός κάτω των πέντε ετών (2003):	552.742.000
• Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση (2003):	62 έτη
• Βρεφική θνησιμότητα ανά 1.000 γεννήσεις (2003):	60
• Κάτω των πέντε ετών θνησιμότητα ανά 1.000 γεννήσεις (2003):	87
• Μητρική θνησιμότητα ανά 100.000 γεννήσεις (2000):	440
• Καθαρό ποσοστό εγγραφής φοίτησης στο σχολείο (1996-2003):	78%
• Ποσοστό αλφαβητισμού ενηλίκων (2000):	74%
• Ποσοστό πληθυσμού με βελτιωμένη παροχή πόσιμου νερού (2002):	79%
• Ποσοστό πληθυσμού με επαρκείς εγκαταστάσεις υγιεινής (2002):	49%
• Ποσοστό παιδιών ενός έτους που εμβολιάστηκαν (2003) ενάντια σε:	
φυματίωση	85%
διφθερίτιδα/ κοκίτη/ τέτανο	76%
πολιομυελίτιδα	77%
ιλαρά	75%
ηπατίτιδα	40%

• Εκτίμηση αριθμού ενηλίκων και παιδιών (0-49 ετών) με HIV/AIDS:	34.900.000
• Εκτίμηση αριθμού παιδιών (0-14 ετών) με HIV /AIDS:	2.100.000
• Εκτίμηση αριθμού ορφανών παιδιών (0-17ετών) εξαιτίας του HIV/AIDS:	15.000.000
• Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα κατά κεφαλή (σε $ Αμερικής, 2003):	1.255
• Ποσοστό πληθυσμού που ζει με λιγότερο από 1 δολάριο την ημέρα (1990-2002):	22%

ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

• Συνολικός πληθυσμός (2003):	949.593.000
• Πληθυσμός κάτω των 18 (2003):	206.750.000
• Πληθυσμός κάτω των πέντε ετών (2003):	54.425.000
• Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση (2003):	78 έτη
• Βρεφική θνησιμότητα ανά 1.000 γεννήσεις (2003):	5
• Κάτω των πέντε ετών θνησιμότητα ανά 1.000 γεννήσεις (2003):	6
• Μητρική θνησιμότητα ανά 100.000 γεννήσεις (2000):	13
• Καθαρό ποσοστό εγγραφής φοίτησης στο σχολείο (1996-2003):	96%
• Ποσοστό αλφαβητισμού ενηλίκων (2000):	μη διαθέσιμο
• Ποσοστό πληθυσμού με βελτιωμένη παροχή πόσιμου νερού (2002):	100%
• Ποσοστό πληθυσμού με επαρκείς εγκαταστάσεις υγιεινής (2002):	100%
• Ποσοστό παιδιών ενός έτους που εμβολιάστηκαν (2003) ενάντια σε:	
φυματίωση	μη διαθέσιμο
διφθερίτιδα/ κοκίτη/ τέτανο	95%
πολιομυελίτιδα	93%
ιλαρά	92%
ηπατίτιδα	62%
• Εκτίμηση αριθμού ενηλίκων και παιδιών (0-49 ετών) με HIV/AIDS:	1.600.000
• Εκτίμηση αριθμού παιδιών (0-14 ετών) με HIV /AIDS:	17.000
• Εκτίμηση αριθμού ορφανών παιδιών (0-17 ετών) εξ αιτίας του HIV/AIDS:	μη διαθέσιμο
• Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα κατά κεφαλή (σε $ Αμερικής, 2003):	28.337
• Ποσοστό πληθυσμού που ζει με λιγότερο από 1 δολάριο την ημέρα (1990-2002):	μη διαθέσιμο

(www. unicef.gr/reports - Η κατάσταση των παιδιών στον κόσμο, 2005).

	Αναπτυσσόμενες χώρες	Αναπτυγμένες χώρες
Δημογραφικά στοιχεία		
Εκπαίδευση		
Υγεία		
Ακαθάριστο εθνικό κατά κεφαλή εισόδημα		
Φτώχεια		

Κεφάλαιο 7

7 Μορφές και κοινωνικές βάσεις της εξουσίας

7.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Η πολιτική πρέπει να ενδιαφέρει όλους τους νέους;

Να εξηγήσετε τους λόγους της θετικής ή αρνητικής απάντησης σας.
Σε ποια επίπεδα της καθημερινότητάς σας παρεμβαίνει η πολιτική και με ποιους τρόπους;
(Να ανατρέξετε στην εισαγωγή του Τ.Ε.Ε.Μ. για τη διαδικασία εφαρμογής ενός σχεδίου εργασίας).

7.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΙΡΑΜΑ

Το κοινωνικό πείραμα μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα στο πλαίσιο της τάξης. Μέσω της εφαρμογής ενός κοινωνικού πειράματος προσπαθούμε να βρούμε τις σχέσεις μεταξύ διαφορετικών παραγόντων-μεταβλητών και στη συνέχεια να αναλύσουμε αν η σχέση μεταξύ τους είναι ή όχι αιτιώδης. Για να κατανοήσουμε ακριβώς τη σημασία και την εξέλιξη ενός κοινωνικού πειράματος θα δώσουμε ένα παράδειγμα. Το θέμα μας είναι η σχέση μεταξύ ωρών διαβάσματος των μαθητών (στο σπίτι) και επίδοσης στα μαθήματα. Με βάση τη σχέση ανάμεσα στις ώρες και τις επιδόσεις είναι δυνατό να διατυπωθούν γενικές αρχές που να ερμηνεύουν την επίδοση των μαθητών.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι η σχέση ανάμεσα στις δυο αυτές μεταβλητές σε πραγματικές καταστάσεις εξαρτάται και από άλλους παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν την επίδοση του μαθητή. Η παρεμβολή των άλλων παραγόντων δημιουργεί ένα πεδίο αλληλεπιδράσεων με τις δυο μεταβλητές του παραδείγματός μας, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος συγκάλυψης της πραγματικής σχέσης.

Η εφαρμογή του κοινωνικού πειράματος μπορεί να πραγματοποιηθεί στην τάξη με τη λύση ενός σταυρόλεξου.

Χωρίζεται η τάξη σε ομάδες ομοιογενείς και ανομοιογενείς. Για παράδειγμα χωρίζονται σε ομάδες των δυο ατόμων, ομοιογενείς ως προς το φύλο (Α-Α)-(Κ-Κ) και ανομοιογενείς (Α-Κ), και δίνεται σε όλες τις ομάδες το σταυρόλεξο, το οποίο καλούνται να λύσουν σε συγκεκριμένο χρόνο.

Καταγράφονται τα αποτελέσματα ως προς το βαθμό επίλυσης του σταυρολέξου, συγκρίνονται οι ομάδες και εξάγονται αποτελέσματα. Παράλληλα γίνεται κριτική για τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε (π.χ. αν τηρήθηκαν οι προδιαγραφές για την εξίσωση των ομάδων ως προς τις ικανότητές τους και άλλους παράγοντες που επηρεάζουν τις επιδόσεις τους).

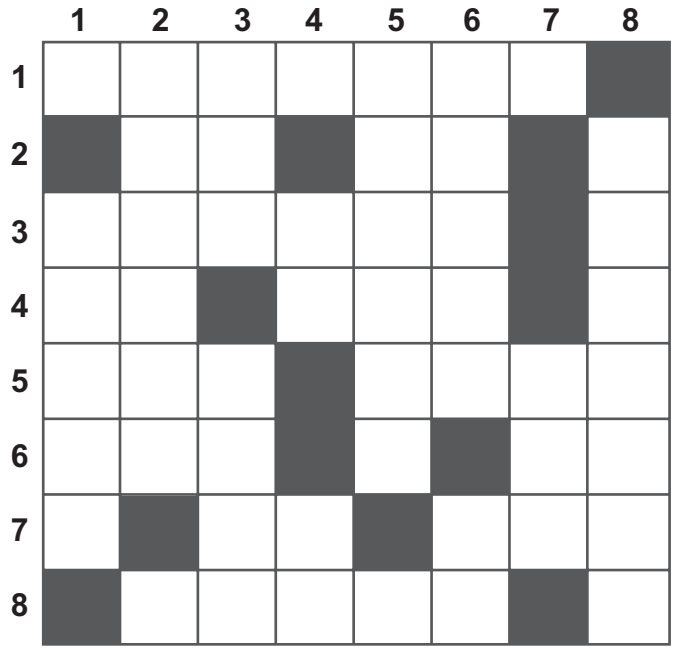

Οριζόντια:

1. Πολιτική διαδικασία μέσω της οποίας επιλέγονται οι βουλευτές.
2. Είδος εταιρείας - Άφωνη νοθεία.
3. Λέγεται ότι η γεωργία, η βιομηχανία και οι υπηρεσίες αποτελούν ... παραγωγής μιας χώρας (γενική πληθυντικού).
4. Ηχητική...τάση - Έτσι τρώγεται η σαλάτα (αντιστρόφως).
5. Αρχικά ποδοσφαιρικής ομάδας - Είναι η Αγ. Αικατερίνη στο Σινά (αντιστρόφως).
6. ...Γκεβάρα - Υποθετικός σύνδεσμος (αντιστρόφως).
7. Ξενική άρνηση - Εκπαιδευτικά αρχικά (αντιστρόφως).
8. Συγκροτείται μετά τις εκλογές και ασκεί νομοθετικό έργο.

Κάθετα:

1. Ενιαίος συγκεντρωτικός μηχανισμός εξουσίας (πληθυντικός).
2. Χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια των εκλογών και υποδέχονται τις ψήφους.
3. ΠΑΕ Λάρισας (αντιστρ.) - Δε μεταδίδεται ήχος εκεί.
4. Η αρχή του...δήμου - Αρνητικό της αρχαίας.
5. Οι δημοσκοπήσεις ερευνούν την κοινή ... (γενική ενικού).
6. Ολότητα ατόμων, συχνά με κοινή καταγωγή, γλώσσα, πολιτισμό (γενική πληθυντικού) - Ομόηχα φωνήεντα.
7. .... Νομισματική Ένωση.
8. Λέγεται ότι υπάρχει μεταξύ των γενεών (πληθυντικός).

7.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

7.3.1 Να διαβάσετε το απόσπασμα από το άρθρο στην εφημερίδα. Να σχολιάσετε πώς αποδίδονται οι έννοιες λαός, έθνος, έθνος-κράτος.

«Η σκοτεινή πλευρά της δημοκρατίας»

«...Ο καθηγητής Ιστορικής Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου του Λος Άντζελες, Μάικλ Μαν, υποστηρίζει στο έργο του "The Dark Side of Democracy" ότι οι εθνικές εκκαθαρίσεις αποτελούν τη "σκοτεινή πλευρά της δημοκρατίας" ...Στη σύγχρονη εποχή, η λέξη "λαός" απέκτησε μια διαφορετική σημασία, την έννοια του έθνους, της εθνικής ομάδας δηλαδή ο "λαός" είναι κάτι με κοινή κουλτούρα και αίσθηση κοινής κληρονομιάς διαφορετικής απ' αυτής άλλων λαών. Αλλά αν ο "λαός" πρόκειται να ασκήσει την εξουσία στο "εθνικό κράτος" του και ο λαός προσδιορίζεται με εθνοτικούς όρους, τι θα συμβεί με αυτούς που έχουν διαφορετική εθνότητα;

...φυσικά η ύπαρξη διαφορετικών εθνοτικών ομάδων στο πλαίσιο του ίδιου κράτους δε σημαίνει κατ' ανάγκη βία, εθνικές εκκαθαρίσεις και γενοκτονία. Οι εθνοτικές διαφορές θα καταλήξουν στη βία, σύμφωνα με τον Μαν, όταν μία από τις ομάδες έχει την αίσθηση ότι είναι αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης από την άλλη. Αν το απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική ήταν πιστό στην ιδεολογία της διαφορετικής αλλά ισότιμης ανάπτυξης των δύο φυλών, οι Αφρικανοί δεν θα είχαν ποτέ επαναστατήσει. ...για τον Μαν, οι εθνικές εκκαθαρίσεις είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο το οποίο συμβαδίζει με την εμφάνιση του έθνους-κράτους και τη δημοκρατική οργάνωση της κοινωνίας. Φυσικά, η εθνική βία προϋπήρχε του έθνους-κράτους. Όμως ήταν περιορισμένη και είχε ωφελιμιστικούς στόχους. Οι φόνοι ήταν ένας τρόπος με τον οποίο η ομάδα κυριαρχούσε επάνω σε μία άλλη με στόχο είτε να τη σκλαβώσει (και να την εκμεταλλευτεί οικονομικά) είτε να την κάνει να αλλαξοπιστήσει. Όμως η βία που έχει στόχο είτε να εκδιώξει μία ομάδα από μία συγκεκριμένη περιοχή είτε να την εξοντώσει είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο. Ο αριθμός των νεκρών τον 20ό αιώνα λόγω εθνοτικών ρήξεων υπερβαίνει τα 70 εκατομμύρια...» (*Ελευθεροτυπία* 20/09/2004, Διασκευή στο άρθρο του Τάκη Μίχα «Η σκοτεινή πλευρά της δημοκρατίας»).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.3.2 Να παρατηρήσετε τον πίνακα, να κατασκευάσετε στη συνέχεια ένα δικό σας με θέμα σχετικό με την πολιτική (π.χ. εκλογές) ψάχνοντας να βρείτε τις σχετικές έννοιες.

Θεσμός	**Κοινωνική ανάγκη**	**Ιδεολογικό πλαίσιο**	**Σχετική αξία**	**Κοινωνικός προσδιορισμός**	**Ρυθμιστικός κανόνας**
πολιτική	διακυβέρνηση	δημοκρατία	ισότητα	εκλογές	δικαίωμα ψήφου
Ανάλογες ομάδες	**Κύριες οργανώσεις**	**Ρόλοι θέσεις**	**Πολιτιστικά σύμβολα**	**Κοινωνική επιδοκιμασία**	**Έκτροπη συμπεριφορά**
φιλελεύθεροι	πολιτικά κόμματα	βουλευτής	σημαία	παράσημο	αντιδραστικός

Πηγή: Ν. Τάτσης 1986:112-115

Θεσμός	**Κοινωνική ανάγκη**	**Ιδεολογικό πλαίσιο**	**Σχετική αξία**	**Κοινωνικός προσδιορισμός**	**Ρυθμιστικός κανόνας**
Ανάλογες ομάδες	**Κύριες οργανώσεις**	**Ρόλοι θέσεις**	**Πολιτιστικά σύμβολα**	**Κοινωνική επιδοκιμασία**	**Έκτροπη συμπεριφορά**

7.3.3 Να σχολιάσετε τη φράση του Λουδοβίκου του 14ου ο οποίος είπε «το Κράτος είμαι εγώ». Μπορεί ένας μονάρχης να είναι το Κράτος;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

7.4.1 Να διαβάσετε το παρακάτω απόσπασμα και να περιγράψετε τις ανομικές καταστάσεις που μπορεί να προκύψουν στη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

«...οι θεσμοί που στάθηκαν πιο σημαντικοί ... στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι οικονομικοί, μάλλον, παρά πολιτικοί. Μάλιστα η πολιτική θεωρήθηκε ως μέσο επίτευξης και προστασίας οικονομικών στόχων και συνηθειών... Με λίγα λόγια: η πολιτική στις ΗΠΑ σπάνια ήταν αυτόνομη δύναμη. Έχει τις ρίζες της στην πολιτική σφαίρα και οι άνθρωποί της χρησιμοποιούν πολιτικά μέσα για να εξασφαλίζουν οικονομικά οφέλη. Έτσι το ενδιαφέρον γι' αυτήν σπάνια ήταν ενδιαφέρον για πολιτικά ζητήματα ...Η ανάγκη που έχει ο κομματάρχης κι ο μηχανισμός του για χρήματα σημαίνει πως αξιώματα πωλούνται κι αγοράζονται συχνά...Η αμερικανική πολιτική γέννησε τον καιροσκόπο πολιτικό μέσα στο συμβιβαστικό σύστημα του δικομματικού κράτους...» (C.W. Mills, 1970:510).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.4.2 Να διαβάσετε τα ποσοστά στον πίνακα και να γράψετε τις απόψεις σας σχετικά με την αποχή ή τα λευκά. Νομίζετε ότι είναι ενδείξεις πολιτικής αλλοτρίωσης ή εκδήλωση κριτικής στάσης στις πολιτικές διαδικασίες; Να αιτιολογήσετε τις απόψεις σας σύμφωνα με τις θεωρίες που έχουν διατυπωθεί στο βιβλίο του μαθητή.

Ποσοστό Αποχής και Λευκών-Άκυρων στις Εθνικές Εκλογές της Ελλάδας, 1974-2004

Ημερομηνία Εκλογών	Αποχή (%)	Λευκά/ Άκυρα (%)	Ημερομηνία Εκλογών	Αποχή (%)	Λευκά/ Άκυρα (%)
17.11.1974	20,47	1,10	8.04.1990	20,76	1,68
20.11.1977	18,89	1,24	10.10.1993	20,78	1,70
18.10.1981	22,71	1,43	22.09.1996	23,66	2,85
2.06.1985	19,81	0,90	9.04.2000	24,26	2,26
18.06.1989	19,67	2,22	7.03.2004	23,38	2,20
5.11.1989	19,30	1,50	**Μέσος όρος ('74-'04)**	**21,24**	**1,73**

Προσαρμογή από στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών, 6.07.2005 (Διασκευή Ν. Πετρόπουλου).

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 8

8 Το άτομο, η κοινωνία και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας

8.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Η συχνότητα χρήσης πολιτιστικών αγαθών από τους μαθητές

Η πανελλήνια έρευνα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου για τον αναλφαβητισμό (1998) πραγματοποιήθηκε σε πανελλαδικό δείγμα πληθυσμού 5.147 Ελλήνων ηλικίας 15 ετών και άνω. Πρόκειται για ποσοτική έρευνα με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου, το οποίο ήταν διαφοροποιημένο για αυτούς που δεν είχαν ολοκληρώσει την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και αυτούς που την είχαν ολοκληρώσει. Η μέθοδος δειγματοληψίας ήταν στρωματοποιημένη δειγματοληψία* όσον αφορά στο φύλο, την ηλικία, την αστικότητα κατοικίας και το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων (με βάση στοιχεία του πληθυσμού από την απογραφή του 1991).

«Η συντριπτική πλειοψηφία και των δυο ομάδων παρακολουθεί τηλεόραση τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, όμως καθημερινά παρακολουθεί το 92,6% των υποεκπαιδευμένων έναντι 84,4% των υπολοίπων. Σημαντικές διαφοροποιήσεις εμφανίζονται όσον αφορά την ακρόαση ραδιοφώνου και την ανάγνωση εφημερίδων (με προτίμηση στα κοινωνικά και πολιτικά άρθρα και στα διεθνή θέματα), περιοδικών και βιβλίων, τον κινηματογράφο και την παρακολούθηση πολιτιστικών εκδηλώσεων. Όσοι έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση συμμετέχουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στις δραστηριότητες αυτές από όσους δεν έχουν. Ειδικότερα ως προς την ανάγνωση βιβλίων, είναι πολύ σαφής η διαφοροποίηση. Αξίζει να σημειωθεί το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό (66,7% ή δύο στους τρεις) των υποεκπαιδευμένων (αυτών με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο) που δήλωσε ότι δε διαβάζει βιβλία ποτέ, ενώ για όσους έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 23,2%» (Γ. Τσιώκος, Δ. Βεργίδης, Η. Νικολακόπουλος, 1998:22-23).

- Να σχολιάσετε το κείμενο, χρησιμοποιώντας στοιχεία από το αντίστοιχο κεφάλαιο του βιβλίου και να συσχετίσετε το επίπεδο εκπαίδευσης με τη συχνότητα χρήσης των πολιτιστικών αγαθών. Η ίδια η τάξη μπορεί να αποτελέσει το υποκείμενο της έρευνας ή μια μικρότερη τάξη.
- Να διαμορφώσετε ερωτηματολόγιο με τα κοινωνικο-δημογραφικά στοιχεία των μαθητών και να υπολογίσετε τα ποσοστά που δείχνουν την επαφή των μαθητών με πολιτιστικά αγαθά.

Ενδεικτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ο παρακάτω πίνακας.

	Καθημερινά ώρες	Εβδομαδιαία	Μηνιαία	Σπάνια μέσα στο έτος
Τηλεόραση				
Ραδιόφωνο				
Εφημερίδες				
Περιοδικά				
Βιβλία				
Κινηματογράφος				
Θέατρο				
Διαδίκτυο				
Άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις				

(Να δείτε περισσότερα για την εφαρμογή σχεδίου εργασίας στην εισαγωγή του Τ.Ε.Ε.Μ.).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Να διαβάσετε τις σχετικές οδηγίες για το ερωτηματολόγιο στην ενότητα 4.2. του ΤΕΕΜ.

Θέμα: Ανίχνευση ενδιαφερόντων μαθητών μέσα από το Διαδίκτυο

1. Φύλο :

αγόρι .....
κορίτσι .....

2. Μορφωτικό επίπεδο γονέων:

πατέρας .....
μητέρα .....

3. Εισόδημα οικογένειας: .....

4. Έχεις σύνδεση με το Διαδίκτυο στο σπίτι σου;

ναι .....
όχι .....

4α. Εάν ναι, ποιες ιστοσελίδες επισκέπτεσαι συχνότερα;.

.....

.....

.....

.....

.....

Οι απαντήσεις αναλύονται με ποσοστά επί τοις εκατό. Τα ενδιαφέροντα κωδικοποιούνται ανά θεματολογία. Να κάνετε κάποιες υποθέσεις εργασίας για τα πιθανά αποτελέσματα. Τι επηρεάζει τη δυνατότητα χρήσης του διαδικτύου; (π.χ. σχέση μορφωτικού επιπέδου και χρήση διαδικτύου). Να σχολιάσετε τα αποτελέσματα.

8.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

8.3.1 Να παρακολουθήσετε τις διαφημίσεις που προβάλλονται στην τηλεόραση πριν τα βραδινά δελτία ειδήσεων για μια μέρα. Να επιλέξετε μέσα στην τάξη ποιος μαθητής ή μαθήτρια θα παρακολουθήσει ποιο κανάλι (δημόσιο ή ιδιωτικό ή τοπικό).

- Να καταγράψετε τα διαφημιζόμενα προϊόντα, την ομάδα στόχο κάθε διαφήμισης, την ηλικιακή ομάδα και την κοινωνική τάξη στην οποία απευθύνεται η διαφήμιση.
- Να συζητήσετε τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις παρατηρήσεις σας.

Προϊόν	Ομάδα-στόχος	Ηλικιακή ομάδα	Κοινωνική τάξη

8.3.2 Να σχολιάσετε τις κοινωνικές επιδράσεις από τη διάδοση των σύγχρονων Μ.Μ.Ε. Να επισημάνετε τόσο τις θετικές όσο και τις αρνητικές επιδράσεις των Μ.Μ.Ε.

Κοινωνικές επιδράσεις Μ.Μ.Ε.	Θετικές	Αρνητικές
Εκχώρηση λειτουργιών στα Μ.Μ.Ε. από πρωτογενείς φορείς κοινωνικοποίησης		
Ανάπτυξη της βιομηχανίας της μαζικής κουλτούρας		
Ύπαρξη κυβερνοχώρου		
Ασαφή τα όρια δημόσιας και ιδιωτικής ζωής		

8.3.3 Να διαβάσετε το κείμενο και να διατυπώσετε τις απόψεις σας σε σχέση με την ταυτότητα των χρηστών των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας.

« ...σπρώξε την πόρτα ενός χαμόσπιτου στο βάθος μιας παραγκούπολης: ούτε πόσιμο νερό ούτε ηλεκτρικό, αλλά ένα κινητό τηλέφωνο που φορτίζεται με τη βοήθεια μιας ηλιακής γεννήτριας...όταν δεν ικανοποιούνται βασικές ανάγκες γιατί να δώσει κανείς τόση σημασία σ' αυτό το εργαλείο; Ίσως γιατί, την εποχή της μαζικής αστικοποίησης και της αυξανόμενης φτώχειας για το μεγαλύτερο κομμάτι της ανθρωπότητας, η επικοινωνία

είναι επίσης ένα εργαλείο τόσο οικονομικής όσο και ψυχολογικής επιβίωσης. Η φύση των δικτύων επικοινωνίας -τηλέφωνο, διαδίκτυο κ.λπ.- είναι τέτοια που κάθε νέος συνδρομητής αυξάνει την αξία της υπηρεσίας για όλους τους υπόλοιπους. Περισσότεροι συνομιλητές, περισσότεροι πελάτες, περισσότερες πληροφορίες, περισσότερες υπηρεσίες. Το διαδίκτυο διαθέτει δυόμισι δισεκατομμύρια ιστοσελίδες και σε αυτές προστίθενται κάθε μέρα επτά εκατομμύρια κείμενα, χωρίς να υπολογίσουμε τα εκατοντάδες εκατομμύρια μηνύματα που διακινούνται με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Στο διάστημα οι στρατιωτικοί δορυφόροι παρατήρησης βρίσκονται δίπλα στα πολιτικά συστήματα γεωγραφικού προσδιορισμού του τύπου GPS (Global Positioning System), τους τηλεοπτικούς αναμεταδότες και σύντομα, στο μέλλον, στους αναμεταδότες του ψηφιακού κινηματογράφου. Μια ταινία θα έρχεται από το Χόλιγουντ στην Αθήνα χωρίς ούτε μια μπομπίνα να διασχίσει τον Ατλαντικό. Όμως η τεχνολογία δεν εξασφαλίζει και την ισότητα. Το κόστος σύνδεσης με το διαδίκτυο δεκαπλασιάζεται όσο απομακρυνόμαστε από την καρδιά της υπερ-δικτυωμένης κοινωνίας. Ο χάρτης των πιο γρήγορων συνδέσεων, των πολυάριθμων τηλεοπτικών καναλιών, των πιο καινοτόμων βιομηχανιών συμπίπτει με το χάρτη του εισοδηματικού χάσματος στην πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην υγεία...» («Το νέο πρόσωπο του κόσμου», Le monde diplomatique, τεύχος 1, 2004:48-49).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8.3.4 Να διαβάσετε το κείμενο και να συγκεντρώσετε στοιχεία για τα προγράμματα που παρακολουθείτε περισσότερο στην τηλεόραση. Να σχολιάσετε τα ευρήματα.

«Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έντονη προτίμηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης (κυρίως των ιδιωτικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών) στην προβολή της ανθρώπινης δυστυχίας, γεγονότων βίας, εγκλημάτων και καταστροφών, η οποία διευκολύνεται και από την τεχνολογική εξέλιξη. Καθοριστικοί παράγοντες έξαρσης της λεγόμενης "Reality-TV" ήταν τα μεγάλα κέρδη από την αύξηση της τηλεθέασης και ταυτόχρονα το μικρό κόστος των προγραμμάτων. Η πρώτη δυναμική εμφάνιση της Reality-TV ήταν ο πόλεμος στον Περσικό κόλπο.

Ο προσδιορισμός του περιεχομένου της Reality-TV είναι δύσκολος διότι περιλαμβάνει την προβολή ενός ευρέως φάσματος γεγονότων, δηλαδή, για παράδειγμα, τη δολοφονία ενός πολιτικού ή ενός απλού ανθρώπου, την ανταπόκριση από ένα μέτωπο πολέμου, ένα τροχαίο ατύχημα, τη σύλληψη κάποιου δράστη, την εκτέλεση ενός ανθρώπου καταδικασμένου σε θάνατο, το φιλμ ενός ερασιτέχνη για μια περιβαλλοντική καταστροφή κ.λπ... Η πληροφοριακή αξία ενός γεγονότος και οι εμπεριστατωμένες αναλύσεις παρακάμπτονται προς χάρη μιας θεαματικής παρουσίασης και μιας δραματουργικής, δανεισμένης από τη φαντασία και τα μυθιστορήματα» (Έ. Λαμπροπούλου, 1997:117).

Τίτλος Προγράμματος	Ψυχαγωγικά	Σειρές	Ειδήσεις

8.3.5 Να εξηγήσετε τις έννοιες:

1. **εικονική πραγματικότητα**

.....

.....

.....

.....

2. **παγκόσμιο χωριό**

.....

.....

.....

.....

.....

3. **κυβερνοχώρος**

.....

.....

.....

.....

.....

4. **ψηφιακό χάσμα**

.....

.....

.....

.....

.....

8.3.6 Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο. Από αγαπημένες σας ταινίες να περιγράψετε σύντομα ένα χαρακτηριστικό τύπο μιας εποχής και τα στοιχεία με τα οποία αποδίδονται κοινωνικές συμπεριφορές που χαρακτηρίζουν αυτή την εποχή. Το έργο που επιλέξατε θεωρείτε ότι είναι αντιπροσωπευτικό της εποχής που παρουσιάζει;

«Μια ολόκληρη σειρά κινηματογραφικών ταινιών μεγάλης θεαματικότητας έχουν ως ήρωα τον επαρχιώτη, που με στυλιζαρισμένα τα χαρακτηριστικά της ελληνικής υπαίθρου (ντύσιμο, γλωσσικό ιδίωμα κ.ά.), θα υποστεί μια ατελείωτη σειρά από κωμικές περιπέτειες στην προσπάθεια του να προσαρμοστεί στο περιβάλλον της πόλης. Ο Κώστας Χατζηχρήστος αλλά και άλλοι ηθοποιοί θα ενσαρκώσουν τον περίφημο Θύμιο, που με όπλα την κατά βάθος καλή του καρδιά αλλά και ολίγη από “θεμιτή χωριάτικη κουτοπονηριά“ θα κα-

ταφέρει να ξεπεράσει τις παγίδες της μεγαλούπολης και να βρει τα δυο βασικά ζητούμενα: δουλειά και νύφη» (Β. Νόττας, 1998:456).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Με αφορμή το παρακάτω κείμενο, να συζητήσετε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που παρουσιάζονται στις μέρες μας από την επικοινωνία των ανθρώπων μέσω του διαδικτύου. Η πηγή του κειμένου προέρχεται από: «Το βιβλίο των νέων της Ευρώπης - Η επιλογή είναι δική σου» (΄Εκδοση Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2005/2006:62).

Ασφαλείς φιλίες μέσω διαδικτύου

Κάποιοι πιστεύουν ότι οι χώροι άμεσων συνομιλιών στο διαδίκτυο (chat) έχουν δημιουργήσει μια νέου τύπου σχέση μεταξύ των ανθρώπων. Οι φίλοι μέσω του διαδικτύου μπορεί να θεωρηθούν «οι καλύτεροι σας φίλοι», γιατί είναι ευχάριστοι, έχουν ενδιαφέρον, είναι διαφορετικοί από οποιονδήποτε άλλον γύρω σας, μπορείτε να τους πείτε τα πάντα και σας καταλαβαίνουν.

Αλλά το θέμα είναι ότι πολύ πιθανόν να μη λέγατε τόσα πολλά για τον εαυτό σας εάν τους είχατε γνωρίσει στο δρόμο. Μέχρι να τους γνωρίσετε αυτοπροσώπως δε θα μπορείτε ποτέ να είστε σίγουροι για το ποιοι ακριβώς είναι και εκείνοι δε γνωρίζουν ποιοι είστε εσείς.

΄Εξι βασικά σημεία για την ασφάλειά σας

- Να ελέγξετε το δικτυακό τόπο άμεσων συνομιλιών αναφορικά με την πολιτική ιδιωτικότητας και τον κώδικα επικοινωνίας. Πρέπει να γνωρίζετε τα βασικά θέματα ασφαλείας σχετικά με το τι επιτρέπεται και τι όχι.
- Να είστε προσεκτικοί· μπορεί να μην είναι αυτοί που λένε ότι είναι. Και πράγματι, υπάρχουν κάποιοι αρκετά περίεργοι άνθρωποι που επισκέπτονται τους διαδικτυακούς χώρους άμεσων συνομιλιών.

- Μη δίνετε καμία πληροφορία σχετικά με τα προσωπικά σας δεδομένα (π.χ. πού μένετε, το όνομα του σχολείου σας, τον αριθμό του τηλεφώνου σας κτλ.), γιατί μπορεί να επικοινωνήσουν μαζί σας άτομα που δεν θα θέλατε να γνωρίσετε.
- Όταν βάζετε ψευδώνυμο, να επιλέξετε ένα που να μην αποκαλύπτει κανένα προσωπικό σας δεδομένο.
- Να είστε καχύποπτοι με αυτούς που σας ζητούν να συναντηθείτε σε ιδιωτικούς χώρους άμεσων συνομιλιών.
- Εάν αποφασίσετε να συναντήσετε αυτοπροσώπως τους φίλους σας από το διαδικτυακό χώρο άμεσων συνομιλιών:
  - Προσπαθήστε να ελέγξετε από πριν εάν είναι όντως αυτοί που ισχυρίζονται ότι είναι.
  - **Ποτέ** να μην κανονίσετε να τους συναντήσετε μόνοι σας.
  - Εάν είστε κάτω από 18 ετών, να συνοδεύεστε από κάποιον γονέα ή κηδεμόνα σας.
  - Εάν δεν αισθάνεστε άνετα να συνοδεύεστε στη συνάντηση από το γονέα ή κηδεμόνα σας, τότε σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να πάτε μόνοι σας!
  - Να συναντηθείτε σε ένα δημόσιο χώρο και να μείνετε μακριά από απομονωμένες περιοχές (πάρκα, χώρους στάθμευσης, εξόδους κινδύνου...).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 9

9 Αποκλίνουσα συμπεριφορά: παραβατικότητα και εγκληματικότητα

9.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Θέματα συμπεριφοράς στο σχολείο

«Μια ομάδα κοριτσιών πειράζουν μια συμμαθήτριά τους. ...Της έστειλαν πρόσκληση για ένα πάρτι, που στην πραγματικότητα δε θα γινόταν. Εκείνη ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση, θύμωσε όμως μαζί τους όταν κατάλαβε ότι την κορόιδεψαν. Παραπονέθηκε στις άλλες γνωστές της κλαίγοντας. Εκείνες πιστεύουν ότι είναι ανώριμη και αρχίζουν να μην κάνουν παρέα μαζί της» (Π. Χηνάς και Κ. Χρυσαφίδης, 2000:32-36).

Με αφορμή το παραπάνω κείμενο ή ένα πραγματικό συμβάν στο χώρο του σχολείου σας, να μελετήσετε περιπτώσεις αυταρχισμού, καταγγελίας, κοροιδίας, ταπείνωσης κ.ά. μεταξύ συμμαθητών.

Χωρισμός της τάξης σε ομάδες. Σε κάθε ομάδα μοιράζονται ρόλοι (π.χ. ρόλος του θύματος, ρόλος του εκπαιδευτικού, ρόλος του γονέα, ρόλος του διευθυντή κ.ά.). Αφού ακολουθήσει συζήτηση στο πλαίσιο της ομάδας περίπου για ένα τέταρτο ανακοινώνονται στην τάξη τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε κάθε ομάδα.

Προτάσεις προς συζήτηση:

- Συμβιβασμός που στηρίζεται στην ενσυναίσθηση των αναγκών του άλλου.
- Ανοικτή συζήτηση και αποκάλυψη των αναγκών των εμπλεκομένων, ακόμη και χωρίς συμβιβασμό.
- Παραγνώριση (αν είναι πρόβλημα ασήμαντο) ή διαδικασία συμβιβασμού.

(Συμβουλευτείτε το κείμενο στην εισαγωγή του τετραδίου σχετικά με τη διαδικασία του σχεδίου εργασίας).

9.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ...

Εφαρμογή ανάλυσης περιεχομένου και μελέτης περίπτωσης (βλ. παρακάτω).
Δείτε το έργο «Sacco και Vanzetti» του σκηνοθέτη Giuliano Montaldo, παραγωγής 1971.

Ανάλυση ενός κινηματογραφικού έργου

Για να αναλύσουμε ένα κινηματογραφικό έργο θα πρέπει να ανατρέξουμε στα εργαλεία των κοινωνικών επιστημών. Οι ερωτήσεις που ακολουθούν αποτελούν μερικές υποδείξεις για τη μελέτη.

Το έργο

Όνομα και εθνικότητα σκηνοθέτη .....

Σε ποια περίοδο αναφέρεται το έργο, σε ποια χώρα ή περιοχή;

.....

.....

Το περιεχόμενο του έργου αναφέρεται σε: περίοδο κρίσης, οικονομικών αλλαγών, κοινωνικών ανατροπών, πολιτικών αλλαγών ή άλλο;

.....

.....

.....

Πρόκειται για έργο που αναφέρεται σε αληθινή ιστορία;

.....

.....

.....

Ποια θέματα προσεγγίζει; Οικονομικά, κοινωνικά, ψυχολογικά, άλλα;

.....

.....

.....

Σε ποιο είδος κατατάσσεται; Ντοκιμαντέρ, επιστημονικό, δράμα, κωμωδία, άλλο;

.....

.....

.....

Να παρουσιάσετε την ιστορία και την εξέλιξή της σε 10 γραμμές.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ποια είναι τα κεντρικά πρόσωπα του έργου;

.....

.....

.....

.....

Για κάθε πρόσωπο να φτιάξετε έναν πίνακα που μπορεί να περιλαμβάνει: την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την κοινωνική κατηγορία στην οποία ανήκει κ.ά.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Να συνδέσετε τα θέματα του έργου με αυτά του βιβλίου.

.....

.....

.....

.....

.....

Ποιες έννοιες του κεφαλαίου σχετίζονται με το έργο και ποιος ο ορισμός τους;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

9.3.1 Να συμπληρωθούν τα κενά:

Το έγκλημα είναι μια συμπεριφορά η οποία αξιολογείται ..... από την κυρίαρχη ηθική της ..... και τιμωρείται από τον ..... κοινωνικό έλεγχο.

Οι κοινωνιολογικές θεωρίες για την εξήγηση της ..... συμπεριφοράς έχουν αναπτυχθεί σε διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης. Άλλες δίνουν έμφαση στη ..... της οικογένειας, άλλες στη σημασία της ....., άλλες τέλος στην εργασιακή .....

9.3.2 Με βάση τον πίνακα του Μέρτον να τοποθετήσετε τους παρακάτω τύπους ατόμων στους αντίστοιχους τύπους συμπεριφοράς («παραδείγματα») και να συμπληρώσετε τα μέσα και τους σκοπούς με τα σημεία + ή – :

γραφειοκράτης, φοροφυγάς, άστεγος, μοναχός, εργαζόμενος απεργός, επαναστάτης.

Τύπος συμπεριφοράς	Μέσα	Σκοποί	Παραδείγματα
Συμμόρφωση	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Καινοτομία	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Τυπολατρία	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Αναχωρητισμός	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Επανάσταση	1. 2. 3.	1. 2. 3.	1. 2. 3.

9.3.3 Να συμπληρώσετε τη σημασία των εννοιών:

Πρόληψη: .....

.....

.....

Πρωτογενής πρόληψη .....

.....

.....

Δευτερογενής πρόληψη .....

.....

.....

Τριτογενής πρόληψη .....

.....

.....

9.3.4 Να αντιστοιχίσετε τις έννοιες της στήλης Α με αυτές της στήλης Β:

Α	Β
1. ετικέτα	**Α.** δράσεις για την αποτροπή επανάληψης εγκληματικής συμπεριφοράς
2. σωφρονισμός	**Β.** πραγματοποιείται συνήθως με την έκτιση της ποινής
3. υποτροπή	**Γ.** αποδοχή του χαρακτηρισμού και ανάλογη συμπεριφορά
4. ιδρυματοποίηση	**Δ.** οι αρνητικές επιδράσεις του εγκλεισμού στη φυλακή
5. κοινωνική επανένταξη	**Ε.** η επανάληψη της εγκληματικής συμπεριφοράς

9.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Να διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί και να σχολιάσετε την εμπειρία σας από συμβάντα που είδατε στην τηλεόραση και σας δημιούργησαν αρνητικά συναισθήματα ή άγχος.

«Οι εκπομπές και οι τηλεοπτικές ειδήσεις, με τα δυσάρεστα γεγονότα, την ανθρώπινη δυστυχία, την πολιτική διαφθορά, το έγκλημα, καλλιεργούν την απαισιοδοξία στα άτομα, τα οδηγούν στην παθητικότητα και την αδιαφορία, ενισχύοντας έτσι το συμβιβασμό τους με την ισχύουσα τάξη πραγμάτων, όποια κι αν είναι αυτή. Η πολιτική επικοινωνία απολιτικοποιείται, αφού τα όρια της ψυχαγωγίας και της πληροφόρησης με τη διαφήμιση,

συγχέονται. Η πολιτική και κοινωνική πληροφόρηση γίνονται θέαμα και παιχνίδι, επικεντρώνονται σε πρόσωπα, προσωπικότητες και σε ανθρώπινες ιδιότητες και όχι στην ουσία των θεμάτων, ούτε σε καταστάσεις και κοινωνικά προβλήματα. Οι αναλύσεις δεν εστιάζουν σε επιχειρήματα, αλλά συνήθως στην εξιστόρηση ανούσιων στοιχείων και ασήμαντων γεγονότων» (Ε. Λαμπροπούλου, 2000:423).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 10

10 Ετερότητα, διαπολιτισμικές και διακοινωνιακές σχέσεις

10.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θέμα: Τα δικαιώματα του παιδιού

Να διερευνηθούν οι βασικές αιτίες της μετανάστευσης προς την Ελλάδα και ειδικότερα να εξεταστούν τα πιθανά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σε διάφορες χώρες (ενδεικτικά μπορεί να επιλεγεί η Ελλάδα και μια χώρα της Δυτικής Ευρώπης ή της Αφρικής).

Στόχοι

Η σημασία του σεβασμού των δικαιωμάτων του παιδιού ανά τον κόσμο. Ο προβληματισμός σε σχέση με διεθνή ζητήματα που προξενούν προβλήματα στα παιδιά και οι διαφορετικοί τρόποι υπεράσπισης των δικαιωμάτων ανά επιλεγόμενη χώρα.

Σκοπός

Με αφορμή την πληροφόρηση (από Μ.Μ.Ε.) που λαμβάνουμε και τις περιπτώσεις παραβιάσεων των βασικών δικαιωμάτων των παιδιών ανά τον κόσμο, θα προσεγγίσουμε το θέμα. Η διερεύνηση μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη χρήση βιβλίων και άλλων μαθημάτων (π.χ. ιστορία, δίκαιο, αρχές οικονομίας).

Σχεδιασμός

- Διάρκεια: 6 διδακτικές ώρες παράλληλα με τη διδασκαλία του 10 κεφαλαίου.
- Χωρισμός σε ομάδες: κάθε ομάδα με βάση τα ενδιαφέροντά της αναλαμβάνει μια θεματική ενότητα όπως:

    1. Δικαιώματα του παιδιού και οικογένεια
    2. Δικαιώματα του παιδιού και παιδική εργασία
    3. Δικαιώματα του παιδιού και εκπαίδευση
    4. Δικαιώματα του παιδιού και φτώχεια

5. Δικαιώματα του παιδιού και υγεία
6. Δικαιώματα του παιδιού και παιχνίδι

- Υλικά: εφημερίδες, βιβλία, ταινίες, ντοκιμαντέρ, φωτογραφική μηχανή, διαφάνειες, αντίγραφα πινάκων έργων τέχνης.
- Δραστηριότητες:

1. Έρευνα πηγών:

- Δημιουργία φακέλου με άρθρα από εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, διαδίκτυο.
- Καταγραφή οργανισμών ή φορέων που ασχολούνται με το παιδί και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του.
- Αξιοποίηση ιστοσελίδων διαδικτύου σχετικών με το θέμα όπως: Unesco, Action Aid, Βουλή των εφήβων, Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, Συνήγορο του παιδιού.

2.Έρευνα πεδίου: ενδεικτικές δραστηριότητες:

- Διαμόρφωση ερωτηματολογίου σε σχέση με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μαθητών που θα ήθελαν να ισχύουν στο σχολείο.
- Επίσκεψη σε καταυλισμό προσφύγων και συζήτηση με τα παιδιά που έχουν έρθει από άλλες χώρες για τα θέματα που τα απασχολούν.
- Αξιολόγηση: Σύντομες εκθέσεις μαθητών ή ομάδων για τις εμπειρίες, τα συναισθήματα, τις στάσεις, τις δεξιότητες που ανέπτυξαν αλλά και τις πιθανές δυσκολίες που αντιμετώπισαν (αυτοαξιολόγηση).
- Παρουσίαση της εργασίας των ομάδων στο σχολείο ή στην τοπική κοινωνία.

10.2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Η μελέτη περίπτωσης αποτελεί ένα από τα είδη της εμπειρικής έρευνας. Πρόκειται για μια σε βάθος ανάλυση χαρακτηριστικών και συλλογή πληροφοριών από τον κύκλο ζωής μιας μονάδας από το «γενικό πληθυσμό». Ο γενικός πληθυσμός μπορεί να είναι άτομα, οργανώσεις, κοινότητες ή ακόμη και κοινωνίες. Η μελέτη της μονάδας πραγματοποιείται με τη χρήση διάφορων μεθόδων συλλογής στοιχείων (π.χ. παρατήρηση*, ανάλυση περιεχομένου, συνέντευξη, ανάλυση αρχείων κτλ.) με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων για τον ευρύτερο πληθυσμό των μονάδων. Η μελέτη περίπτωσης βρίσκεται στον αντίποδα της δημοσκόπησης, γιατί μέσω αυτής προσπαθούμε να βρούμε τις γενικότερες τάσεις που υπάρχουν σ' έναν πληθυσμό, ενώ στη μελέτη περίπτωσης προσπαθούμε να διεισδύσουμε σε πτυχές, εμφανείς ή λανθάνουσες της αντιπροσωπευτικής μονάδας που εξετάζουμε.

Οι μαθητές μπορούν να εντοπίσουν ένα «αντιπροσωπευτικό» μαθητή, παιδί μεταναστών, (ίσως μια μαθήτρια και ένα μαθητή) και να μελετήσουν την προσαρμογή του στο ελληνικό σχολικό και στο κοινωνικό περιβάλλον. Η σχετική μελέτη θα πρέπει να καταπιαστεί με όλες τις πτυχές της ζωής του, με την προέλευση, την οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα και την εργασία των γονέων, τη σχέση του με τους γονείς, την ακαδημαϊκή του πρόοδο, τη συμμετοχή του σε σχολικές δραστηριότητες, την κοινωνική του ένταξη

στο σχολικό περιβάλλον και στην ευρύτερη κοινωνία, τις προσδοκίες του για το μέλλον κτλ. Η μελέτη αυτή θα πρέπει να είναι ανώνυμη. Από τη σχετική μελέτη οι μαθητές μπορούν να εξάγουν συμπεράσματα (υποθέσεις εργασίας) για επαλήθευση σε μεγαλύτερα δείγματα αλλοδαπών μαθητών στο βαθμό που η περίπτωση ήταν αντιπροσωπευτική.

10.3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

10.3.1 Να διαβάσετε το παρακάτω απόσπασμα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«Στη μοναρχική Ρουάντα, μια κυρίαρχη μειοψηφία, ξένης προέλευσης, η ομάδα Τούτσι, επιβλήθηκε σε μια αυτόχθονη αγροτιά που αποτελεί τη μεγάλη πλειοψηφία (πάνω από το 82%), την ομάδα Χούτου. Η μειοψηφία αυτή οικοδόμησε προοδευτικά το κράτος, διεύρυνε το έδαφος του, εγκατέστησε τους μηχανισμούς που διασφαλίζουν την πολιτική και οικονομική της ισχύ: το δίκτυο των σχέσεων προσωπικής εξάρτησης, την πολιτικο-διοικητική ιεραρχία, τους στρατούς.... Οικοδόμησε, τέλος, ένα ενιαίο σύστημα του οποίου ο ηγεμόνας, απόλυτος κύριος των ανθρώπων και της χώρας, είναι ο φύλακας και ανέπτυξε έναν εθνικό πολιτισμό. Παρ΄ όλα αυτά, ο ορθολογισμός που χαρακτηρίζει το κράτος της Ρουάντα προσκρούει σε πολυάριθμα εμπόδια που αντιτίθενται στην πορεία του. Όσο πιο απομακρυσμένες από το κέντρο είναι οι περιοχές τόσο λιγότερο υπόκεινται στον κρατικό έλεγχο. Όσο περισσότερο χαλαρώνει αυτός ο έλεγχος τόσο περισσότερο ισχυροποιούνται οι δομές των κλαν* και των γενών. Η ισορροπία μεταξύ των διαφόρων εξουσιών μεταβάλλεται κατά συνέπεια κάτω από τις ίδιες συνθήκες.

Το κράτος δεν μπόρεσε να επιβάλει ισομερώς την ισχύ του και οι τοπικές παραλλαγές φανερώνουν τα όρια που παρεμποδίζουν τη γενίκευση του διοικητικού συστήματος. Οι αντιστάσεις που εμφανίστηκαν δεν εξηγούνται μόνο από τις τεχνικές ανεπάρκειες (εκείνες που αναφέρονται στα μέσα διευθέτησης του χώρου και στην εξασφάλιση των επικοινωνιών, εκείνες που είναι εγγενείς σε μια υποτυπώδη γραφειοκρατία). Έχουν τον χαρακτήρα μιας αντίστασης προς την κυριαρχία της αριστοκρατίας των Τούτσι. Αυτό αποδεικνύει ότι ο ορθολογισμός του συστήματος της Ρουάντα φαίνεται να είναι λιγότερο ο ορθολογισμός ενός κράτους που οργανώνει την κοινωνία στο σύνολό της παρά ο ορθολογισμός μιας τάξης που οργανώνει την εκμετάλλευση μιας αγροτικής πλειοψηφίας στην οποία έχει ανατεθεί η παραγωγή και από την οποία απαιτούνται πολλαπλές παροχές. Η κοινωνικοπολιτική μηχανή λειτουργεί γι' αυτόν τον σκοπό.

Εάν προσπαθήσουμε να παραστήσουμε γραφικά τη διάρθρωση των βασικών κοινωνικών σχέσεων, που έχουν όλες τους οικονομικές επιπτώσεις, διαπιστώνουμε ότι είναι προσανατολισμένες προς τον ηγεμόνα (μουάμι), προς τους φορείς της πολιτικο-διοικητικής ιεραρχίας και προς την αριστοκρατία» (G. Balandier, 1990:206).

- **1.** Διακρίνετε κάποια αντίφαση στην έκφραση «κυρίαρχη μειοψηφία»;
- **2.** Ποια τα εμπόδια στα οποία προσέκρουσε η ορθολογική ανάπτυξη του κράτους της Ρουάντα;

- **3.** Πώς θα χαρακτηρίζατε το πολίτευμα της Ρουάντα;
- **4.** Μπορείτε να συνάγετε τις αιτίες της εμφύλιας σύγκρουσης των Χούτου και των Τούτσι;
- **5.** Διαφαίνεται η κοινωνιολογική έννοια της μειονότητας;
- **6.** Να δείτε την ταινία «Ξενοδοχείο Ρουάντα» του σκηνοθέτη Τέρι Τζωρτζ.

.....

.....

.....

.....

.....

10.3.2 Να συμπληρώσετε την ακροστιχίδα:

1. **Δ** .....
2. **Ι** .....
3. **Α** .....
4. **Κ** .....
5. **Ρ** .....
6. **Ι** .....
7. **Σ** .....
8. **Ε** .....
9. **Ι** .....
10. **Σ** .....

1. Ο μη δεχόμενος αντίρρηση **2.** Αυτός που αποβλέπει μόνο στο συμφέρον του **3.** Απροθυμία για συμβιβασμό **4.** Δυσπιστία **5.** Αποστροφή και μίσος απέναντι στους αλλόφυλους και τους αλλοδαπούς, ακραία έκφανση της ξενοφοβίας **6.** Όμοιος **7.** Οι ιδέες που είναι βασισμένες σε διαστρεβλώσεις, υπερβολές και υπεραπλουστεύσεις. **8.** Υπέρμετρη αγάπη για τον εαυτό μας **9.** Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα προσώπων ή πραγμάτων **10.** Αρμονική συμβίωση

10.3.3 Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων:

Προκατάληψη: Η αρνητική γνώμη ή ..... διαμορφωμένη εκ των προτέρων, χωρίς μελέτη ή ..... και επηρεασμένη από τα κατεστημένα στερεότυπα.

Διάκριση: Δηλώνει άνισο και ..... τρόπο μεταχείρισης ενός ατόμου από κάποιο ..... , εξαιτίας και μόνο της .....του.

Ξενοφοβία: Το αίσθημα ..... για τον ξένο ή τον αλλοδαπό συνήθως προερχόμενο από αναπτυσσόμενη χώρα. Πηγάζει από την άγνοια και τις ....

10.3.4 Να διαβάσετε το απόσπασμα από την εφημερίδα. Να χωριστείτε σε δυο ομάδες και να συζητήσετε· κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τα επιχειρήματά της στο πλαίσιο της τάξης, σχετικά με τη συμβίωση διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων.

Έγκλημα τιμής: η παράδοση της φρίκης

«Με έξι σφαίρες καρφωμένες στο σώμα της, η 23χρονη Χατίν Σουρούκ πέθανε μόνη σε ένα δρόμο του Βερολίνου, νύχτα με χιόνι, δολοφονημένη από τους ίδιους τους αδελφούς της. Άλλο ένα "έγκλημα τιμής", από αυτά που έχουν γίνει ρουτίνα πια στη Γερμανία. Η Χατίν ήταν μόλις 23 χρόνων και τουρκικής καταγωγής.

Είχε γεννηθεί και μεγαλώσει στο Βερολίνο, όπως τα αδέλφια της και λίγα πράγματα ήξερε για την πατρίδα των γονιών της. Όταν έγινε 16 χρόνων την πάντρεψαν με το ζόρι με έναν ξάδελφό της στην Πόλη και την έστειλαν να ζήσει εκεί. Η Χατίν όμως δεν είχε καμιά τέτοια διάθεση, ούτε ήθελε να περάσει τη ζωή της σε ένα αυστηρά μουσουλμανικό περιβάλλον. Είχε μάθει διαφορετικά στο Βερολίνο. Όταν γέννησε τον πρώτο της γιο χώρισε από τον άνδρα της, πράγμα ιδιαίτερα προσβλητικό για την οικογένειά της και γύρισε στη Γερμανία.

Μόνη, χωρισμένη και με ένα παιδί, άρχισαν τα δύσκολα. Η οικογένειά της να την κρατά σε απόσταση και τα τρία αδέλφια της να την απειλούν. Εκείνη δεν το έβαλε κάτω, βρήκε μια θέση μαθητείας, μετά από λίγο καιρό, μια δουλειά να ζει τον εαυτό της και τον γιο της και έπιασε ένα μικρό διαμέρισμα. Άρχισε να βγαίνει, να έχει κοινωνικές σχέσεις, να γνωρίζει ανθρώπους και τη ζωή, κάτι που δεν άρεσε καθόλου στην οικογένειά της. Οι απειλές έγιναν πιο σοβαρές, μέχρι που το δράμα κορυφώθηκε. Τα τρία αδέλφια της την περίμεναν σε μια σκοτεινή γωνιά κοντά στο σπίτι της να γυρίσει από τη δουλειά. Πιτσιρικάδες και αυτοί. Από 18 μέχρι 25 χρόνων, δε σκέφτηκαν καθόλου τη ζωή της αδελφής τους, ούτε τις δικές τους που καταστρέφονται. Γι' αυτούς πάνω από όλα είναι η "τιμή της οικογένειας", ό,τι μπορεί δηλαδή να σημαίνει τιμή σε τέτοια μυαλά. Μόλις είδαν τη Χατίν, άδειασαν πάνω της ένα γεμιστήρα. Την άφησαν και έφυγαν.

Αυτά τα θέματα έχουν γίνει ρουτίνα πια και στο κέντρο της Ευρώπης από τις παράλληλες κοινωνίες που έχουν δημιουργηθεί...

Το θέμα είναι πολύ πολύπλοκο και σίγουρα θα απασχολήσει πολλές ευρωπαϊκές χώρες όλο και πιο πολύ στο μέλλον. Γιατί δεν μιλάμε πια για μετανάστες αλλά για τη δεύτερη και την τρίτη γενιά, που γεννήθηκε και μεγάλωσε εδώ. Και όμως, είναι σαν να μην έλειψαν ούτε μια μέρα από τα ορεινά χωριά της Ανατολίας. Και το λάθος δεν είναι μόνο δικό τους, αλλά και αυτών που δεν κατάφεραν να τους πάρουν μαζί τους και να τους κάνουν να καταλάβουν και τις αξίες των χωρών όπου γεννήθηκαν και μεγάλωσαν παράλληλα με αυτές της χώρας καταγωγής τους. Αντίθετα, τους έκαναν εχθρούς των κοινωνιών

μας και του εαυτού τους» (Π. Βαλασόπουλος, *Ελευθεροτυπία,* 19/2/2005, «Πλανήτης Γη - Πρόσωπα-Ιδέες-Γεγονότα»).

.....

.....

.....

.....

10.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

10.4.1 Παράδειγμα εφαρμογής της θεωρίας της προκατάληψης. Να διαβάσετε το ποίημα του Κ.Γ. Καρυωτάκη, «Στο άγαλμα της Ελευθερίας που φωτίζει τον κόσμο», μαζί με τις υποσημειώσεις, το οποίο γράφτηκε στη δεκαετία του 1920 και έχει δημοσιευθεί στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Β΄ Τεύχος, Β΄ Τάξη Ενιαίου Λυκείου, ΟΕΔΒ, Έκδοση Γ΄ 2003.

Λευτεριά, Λευτεριά, σχίζει, δαγκάνει
τους ουρανούς το στέμμα σου. Το φως σου
χωρίς να καίει, τυφλώνει το λαό σου.
Πεταλούδες χρυσές οι Αμερικάνοι,
λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει
σήμερα το υπερούσιο* μέταλλό σου.

Λευτεριά, Λευτεριά, θα σ' αγοράσουν
έμποροι και κονσόρτσια* κι εβραίοι.
είναι πολλά του αιώνος μας τα χρέη,
πολλές οι αμαρτίες, που θα διαβάσουν
οι γενεές, όταν σε παρομοιάσουν
με το πορτρέτο του Dorian Gray*

Λευτεριά, Λευτεριά, σε νοσταλγούνε,
μακρινά δάση, ρημαγμένοι κήποι
όσοι άνθρωποι προσδέχονται τη λύπη
σαν έπαθλο του αγώνος, και μοχθούνε,
και τη ζωή τους εξακολουθούνε,
Νεκροί που η καθιέρωσις* τους λείπει.

υπερούσιος: θεϊκός

κονσόρτσια: προσωρινοί συνεταιρισμοί επιχειρήσεων για την πραγματοποίηση σκοπών αμοιβαίου συμφέροντος.

Το πορτρέτο του Dorian Gray: στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Άγγλου συγγραφέα Όσκαρ Ουάιλντ (1891), η διαφθορά, τα εγκλήματα και η ηλικία του ήρωα δεν αφήνουν τα ίχνη τους στην τέλεια μορφή του αλλά αποτυπώνονται σιγά-σιγά στο πορτρέτο του.

καθιέρωσις: επίσημη αναγνώριση.

Να εξετάσετε το ποίημα από την άποψη της κοινωνικής κριτικής. Παράλληλα, να εξετάσετε αν στο σχετικό κείμενο υποκρύπτονται κοινωνικά στερεότυπα.

– Αν ναι, ποια είναι αυτά τα στερεότυπα;
– Ποια από τις κοινωνιολογικές θεωρίες της προκατάληψης που αναφέρονται στο εγχειρίδιό σας τεκμηριώνεται από το σχετικό κείμενο;

.....

.....

.....

.....

.....

10.4.2 Παράδειγμα εφαρμογής τεχνικής έρευνας-επιτόπια επισκόπηση με ερωτηματολόγιο

Να διαβάσετε τα σχετικά με την κατασκευή ερωτηματολόγιων στην ενότητα 4.2 του Τ.Ε.Ε.Μ. Μετά τη συμπλήρωση και την ανάλυση των δεδομένων να διεξαχθεί συζήτηση για τις εναλλακτικές ερμηνείες των απαντήσεων σας.

"ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΡΑΤΣΙΣΤΗΣ, ΑΛΛΑ ...."

Φύλο : αγόρι ..... κορίτσι ..... Τάξη: .....

1. Ένας φίλος / μια φίλη σου πρέπει να :

	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΟΧΙ
Έχει το ίδιο φύλο			
Είναι από την ίδια χώρα			
Έχει τα ίδια χόμπι			
Έχει την ίδια θρησκεία			
Ντύνεται στο ίδιο στυλ			
Μιλάει την ίδια γλώσσα			
Είναι αποδεκτός από άλλους			
Υποστηρίζει την ίδια ομάδα			
Μένει στη γειτονιά σου			
Άλλο			

2. Σε ποιες χώρες θα ήθελες να πας ταξίδι;

	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΟΧΙ
Αίγυπτος			
Αλβανία			
Βουλγαρία			
Γερμανία			
Ελβετία			
Η.Π.Α.			
Ιαπωνία			
Ιταλία			
Πολωνία			
Τουρκία			
Φιλλιπίνες			
Άλλη:			

3. Με ποιους δεν θέλεις να κάνεις παρέα;

.....

.....

.....

.....

.....

4. Για ποιους λόγους;

.....

.....

.....

.....

.....